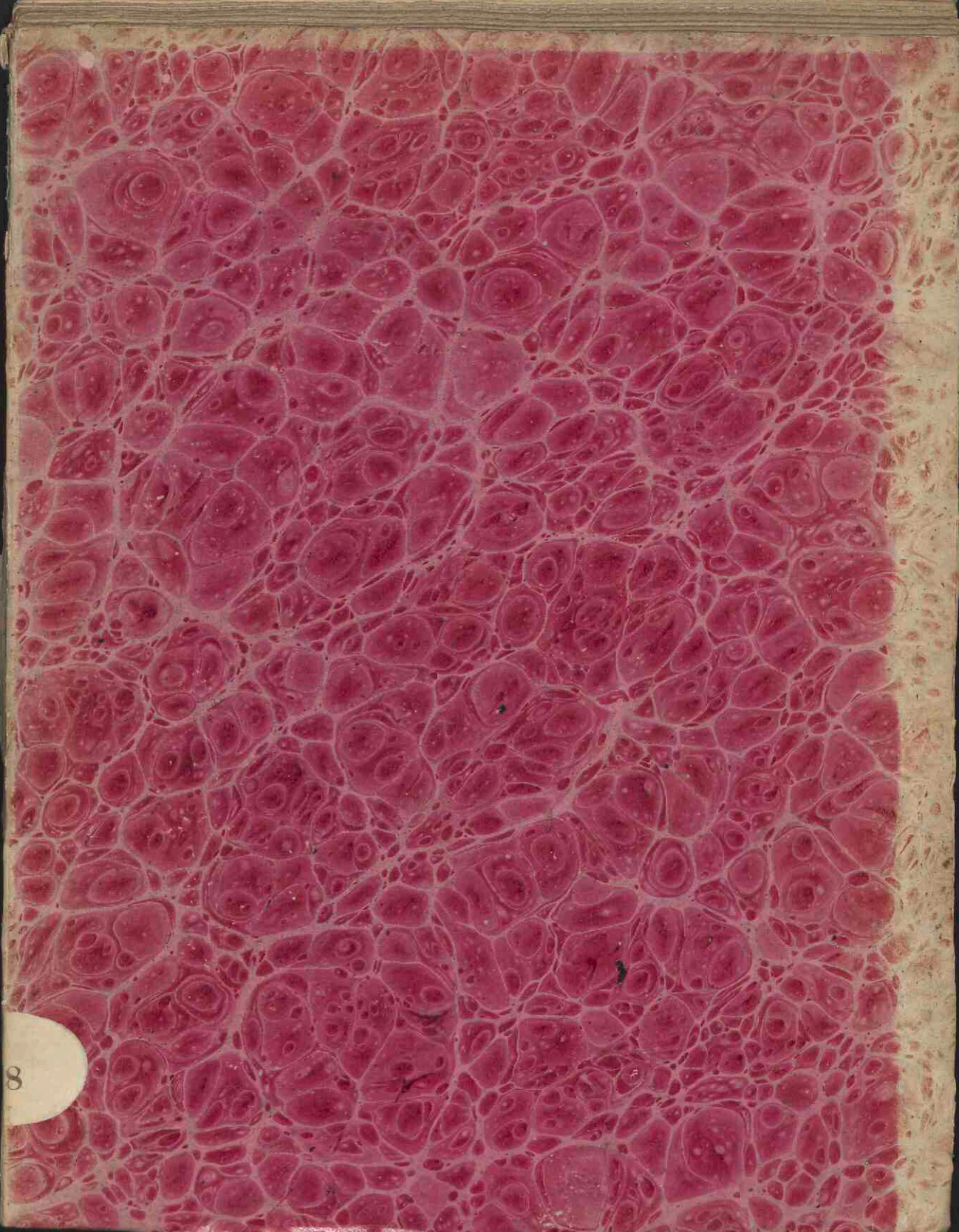

Reis langs den Rijn

<https://hdl.handle.net/1874/389029>

8

Carton N. 138.

Hs.
0 C 8

O. Q. 8.

Hss. Ackersdijk.

10.

T. 1361.

Mss. Akkad. N° 10.

Zaterdag 11 Augustus 1832, des vrijdags om 11 ure
ben ik met de postwagen van Utrecht naar Am-
stem vertrokken. Wy reden door de bekende plaatsen
Leids, Breekerpau, Doorn, Leersum, Amerongen. Hier
verlies ons het neutgereluchap, dat voor Thiel bestond
was, en dit bestond uit twee moorge maatsjes. Wy ver-
volgden den weg door het nieuwe, maar arme dorpsje
Elst, het stadje Rhenen, waar wy der schoonen toren
bewonderden, en kwamen aan de Grebbe, tenens aan
de afscheiding der provinciën Utrecht en Gelderland.
Men ziet hier nog de vestingwerken, die met groote
kosten zijn daargesteld, en nimmer eenig nut hebben
aangebragt. Het Stadje Wageningen is het eerste dat
men in Den Veluwezoom aantreft, buiten deze plaats
werden de reizigers en het goed, die voor Wageningen de-
stemd waren in een andere wagen gepakt. Een En-
gelschman die reed in dit gewest bevond, was zeer ver-
wonderd, dat de Conducent geen Engelsch verstand,
ik was zoo vrij, hem te zeggen, dat het vnelandere
op reis te gaan als men geen andere taal dan En-
gelsch kende. Wy verlieten hier nu ook een zeer dik
Amsterdammer, zoo ik vernam, een vriend van
den heer Kluit en een byzonder liefhebber van
Strafrechtoplegingen, zijn naam is Haarkamp.

De weg loopt noorts door het dorp Renssum en lang
een groot aantal buitenplanten, over hoofden van
den Rhyn tot Arnhem. Deze streek wordt met
rege naar zeer mooi in ons land gehouden.
Om half 6 kwamen wy te Arnhem; dadelijk ging ik

Zie het Laatsje van den Hr. Nyhoff. waarsaengen
in de Ornetreken van Arnhem.

Nyhoff 130.

met den Lutzpenseker wagen naar Velp. Hier was in
de herberg geen plaats; ik reed met een wagen
door tot de volgende herberg aan het gehucht
De Steeg genaamd; dit was verder dan ik vermaad
had, namelijk omtrent twee uren van Velp. Ik kon
de nu niet meer zelf mijn vriend Den Tex zwaar op-
ruiken, maar schreef hem nog om den volgende
dag elkaander met mis te loopen.

Op dezen weg nam bijeenkomsten tot hier zijn de herber-
gen veel bezocht door Hollanders, welke me vooral
naar Gelderland komen, omdat de Tijdsomstandighe-
den het verren buitenlands, minder raadzaam maken.
Ik dronk thee, en deed vervolgens eene wandeling door
het gehucht en in de schoone lanen van het landgoed
Alddypken. De avond was helder en de maan byna
vol, zoo dat men het huize gebouwt by intotals goed kon
looken.

Het gehucht op de kantonreukap de Steeg, behoort half
onder het dorp Reederen en half onder dat van Electoren,
de herberg, maar ik ben het de Engel en wordt veel be-
zoekt, hare ligging aan den Tyffel is toch niet byzon-
der gunstig.

Zondag 12 augustus. Het regende dezen morgen,
zoodat ik geen wandeling op Reederen doen kon-
de. Dit landgoed ligt hier vlak by, op eene hoogte; het
behoort aan den heer Branstee uit Amsterdam,
die thans als vrijwilliger by het loopen is.

Om 9 uren reed ik met den postwagen terug
naar Velp, waar ik in de herberg van Vaaf nog
een kamertje vond. Ik ging dadelijk den Tex
opzaken, en spoedig ondernamen wy eene groote
wandeling, die tot 3 uren geduurd heeft. Wy
gingen eerst over Belgaen dat recht van den weg naar
Lutzpen ligt. Het hooft, de vygen, die was vermaard

x Byzonder lief staat de kerk en de predikanten
nu bij te zoeken de leeren.

loofd zijn, meer nog de schone lannen van denken en
 eiken, zijn hier meesterlijk. Van daar gingen wij
 naar Beekhuizen, links van de groote weg. Het
 is geen kasteel, maar alleen boisk met huizen en
 langten tot wandeling aangelegd, en het behoort aan
 Belgen waarvan de eigenaar, de laatste overleed. Een
 van Span, vooral veel heeft daer aangelegd en ver-
 fraagen. Het behoort er niet veel van op te tekenen,
 van daar alles omstandig beschreven is in een af-
 zonderlijk boekje van de. H. N. Hoff. Der Ies, die
 hier veel gemeest is, was een goed landman.
 Wij gingen naar de hoogste punkten: den Kayenberg,
 den Oppenberg, den Kamerdalsche Berg. De gezigten
 zijn eenigzins afschrikkelend; voornamelyk tusschen
 men stouwen, Nymegen, de huizen van Elten en
 Kleef en het omlygende land, vooral de duiften.
 maeren Gelderland rijk is. Wij hebben ons niet
 opgetouwen aan de woning van den bafschmaakten
 of de woongraande Salow, maar men lieg in het
 hout zit.

Na Gaam gezeten te hebben, zijn wij gaan thee
 drinken te Rosendaal, dat ruim een kilometer
 tusschen links van Velp ligt. Het kasteel is geden-
 telijk oud en daarbij veel menmarmer, aangetin-
 merd. By intrekke lannen is het gebouwt, dat
 eest in statige lannen aan alle kanten intrekke,
 Nattagenstaande het van Fyde tot Fyde neponde,
 hebben, den Ies met zyne vrouw en ik, veel gemeen-
 delik en anderen. Eeren den gemen van de talryke oranje
 boomen gezeten.

Maandag 13 Augustus. Licham meer. By het ontbijt,
 ten naer de herberg zag ik nu de Velpsche gaten, met

Styck 34.

N. 45

meers uit Holland gekomen waren. Zy kwamen niet met zeer belangwekkend voor. Velen kunden ook kamers of huizen in en nabij het dorp. Hierover is er talryk gezelschap, majonnes als in een land, plaats. De menige gezelligheid der Hollanders veroorzaakte evenwel, dat men niet, zoo als in Duitschland, algemeene dansfeesten, en dergelyke punkten van vereeniging heeft.

Ik need om half 9 uur den portuogalen naar Am-
hem en dadelijk van daar tot aan de Koude-her-
berg, onder Oosterbeek, een uur van de stad ge-
legen.

Hier gaat men ook dik-
wyl, eenige dagen doorbrangen, om de smaafe om-
streden. Ik wilde daarna zoo veel van at; my es
tyd yonder te laten, daar ik om half 3 mit Arnhem
naar Kleef dacht te vertrekken. Door twee van-
delingen in een eikenbosch, lang, bleune beekjes, kwam
ik aan de fabriek genaamd den Oorsprong, waar ik den
eigenaar, den heer Backer, zelf aantrof, die myne
nieuwsgierigheid, ontrent hetgeen ik verlangde te
zien en te vernemen, zeer vriendelyk voldeed. In 1811
begon men hier smitten van mangelvoortel te ver-
vaardigen, hetgeen toen zeer voordeelyk vande gemeen-
te was, indien men het later zekend had. Sedert 1814 bleef
men nog tiroop maken, maar geen smitten meer. De
hr. B., die in datzelfde jaar eigenaar der fabriek ge-
worden was, nam nog steeds proeven ontrent het
vervaardigen van smitten en hy kwam hierin zover,
dat hy in 1827 zich overtuigd hield weder met eenig
voordeel smitten te kunnen maken. Hy maakte nu
jaarlyk ongeveer 100 duizend oude ponden, en slypte
tiroop smaken naar mate van den afzet, die reeds tot

Het metaal doet 5 omgangen in elke minuut, de 4 malen doet er 420.

De arbeiders werken alle bij de taak; 47 worden de taak naar de pandoen sap.

Ontrent 4 millioen ponden worden ingezaden, en 1 2 millioen blyven konen der grond om dadelijk verbruikt te worden. Men koopt des mangalvontal 20000, en hy geraad 4.

350 duizend ponden in het jaar vervoerd heeft, en byna uitsluitend gebruikt wordt door Van Dorren te Utrecht om te branden voor kaffee of kaneel bymengsel van kaffie. Hiertoe wordt deze tinsop aan andere voorgebrokken.

De fabriek werkt byna alleen in den winter, een somer gebruikt men slechts een deel van het water, dat hier ontgroopt, heeft 68 vaer vaer, waarvan toch maar 23 vaer voor de fabriek dient; het overige wordt voor watermolens enz. aangewend. Van dit water verkrijgt men kracht om 20 duizend pond top draags te kunnen verwerken; doch als het goed gaat vervaardigt men 30 duizend pond, de ontbrekende kracht verkrijgt men door stoom.

De mangelmortel wordt zakseltyk door den heer Baer ter zelf gebouwd, meer naaf koepst by, en ontvange dit, in den herfst, wanneer men dien uit het land inhaalt; dan bewaart men deze grondstof in kassen, maar in te genome wordt nadermate zy in de fabriek verbruikt wordt. Het uitte bestaat hoofdzakelyk hierin: de wortels worden geschrapt, gewasfchen, gewalen, in zakken uitgeperst. Het most dat in de zakken overblyft dient voor het ve. Het sap wordt in twee groote ketels ontleed, vervolgens in groote koperen pannen uitgedaamt, dan op nieuw opgelost en gezuiverd. Gewoonlyk bereken de mangelmortel 2½ per 100 linden op, de tinsop is zeer ongelijk, die zy opleveren. Als bynaak vervaardigt men ook het beentruut met alleen voor deze maar ook voor andere fabrieken, ook aardappelmeel, dat tegenwoordig veel gevraagd wordt.

Veel armbandigheden loopen daarom, om te maken dat hier linker van mangelmortel kan vervaardigt worden, terzegt dit in onze steden met geen waardeel vonden kunnen geschieden: de kracht van het water, dat men

Myhoff. 46.

Myhoff. 44

N. 39

van de natuur heeft, de gemakkelijke houding om de grond
stap te verhooggen zonder noemens van belasting, zonder kosten
van magazijnen; de veredeling niet van landbouwen,
meerover men het moet nuttig aannemen, de arbeid,
dies by afwijking op het land en in de fabriek kan
later werken; - de nauwkeurigheid, die men in de fabriek
doet.

De heer B. is my voorgelopen en zeer
relytig en metenschappelyk man te zyn, die steeds blyfe
praeven tot verbetering te nemen; zelf altijd in zyne
fabriek is, en zoo veel uit tinnacht als uit zynke naar
voordeel mekzaam is. Four sommige jaren heeft de ko-
nyn zyne fabriek doen overzaken, en hem een stroom-
werksting aan mase de zepving doen ten geschenken geven.
Dit heeft hem zeer aangenaam is.

Zoo my de heer B. zaid, is de mangeltinker val,
maakt dezelfde, al die van het tinnacht, de zand-
gen is die uit drommen, de bappelen, appelen enz. van
eene gansche andere soort, kristallijnsert met en is
flaamner van tinnacht.

Men heeft my gezegd, dat de heer B. zeer ryk is van
al door zyne vrouwe, dochter van den heer van Ommen-
nen in Amdam. Hy heeft ook naar sommige jaren een
nieuw woonhuis aan den oorsprong gebouwd.

Zyne wandeling voorttullende kwam ik op de Zufter-
bouwing, een landgoed van den heer Jozimans, die het redden
bezoekt. By de koopel op eene hooft heeft men een mooi
gezigt op Amdam en de omstreken. Van hies ging ik
naar den Remelshenberg, en had hier, op den voogenaamden
Prechtstaal, meder een ver gezigt, onderscheiden op het doop
Oosterbeek, dat schildersachtig in de naties verspreid ligt.
De Remelshenberg wordt bewoond door den heer Bodice
van der hei uit Leenwarden.

Maar ik myne wandeling weder verlaten had

1847/1848 52.

Das was er goed, zoo ik hoor is men ook goed in den x
Afdelaar.

7
kunnen uitspreken, woude ik nu gezamen Hy naar de de
naaste plaats Dovermaars, een uur verder op de weg
naar Utrecht gelezen, maar ik moest hierom afzien.

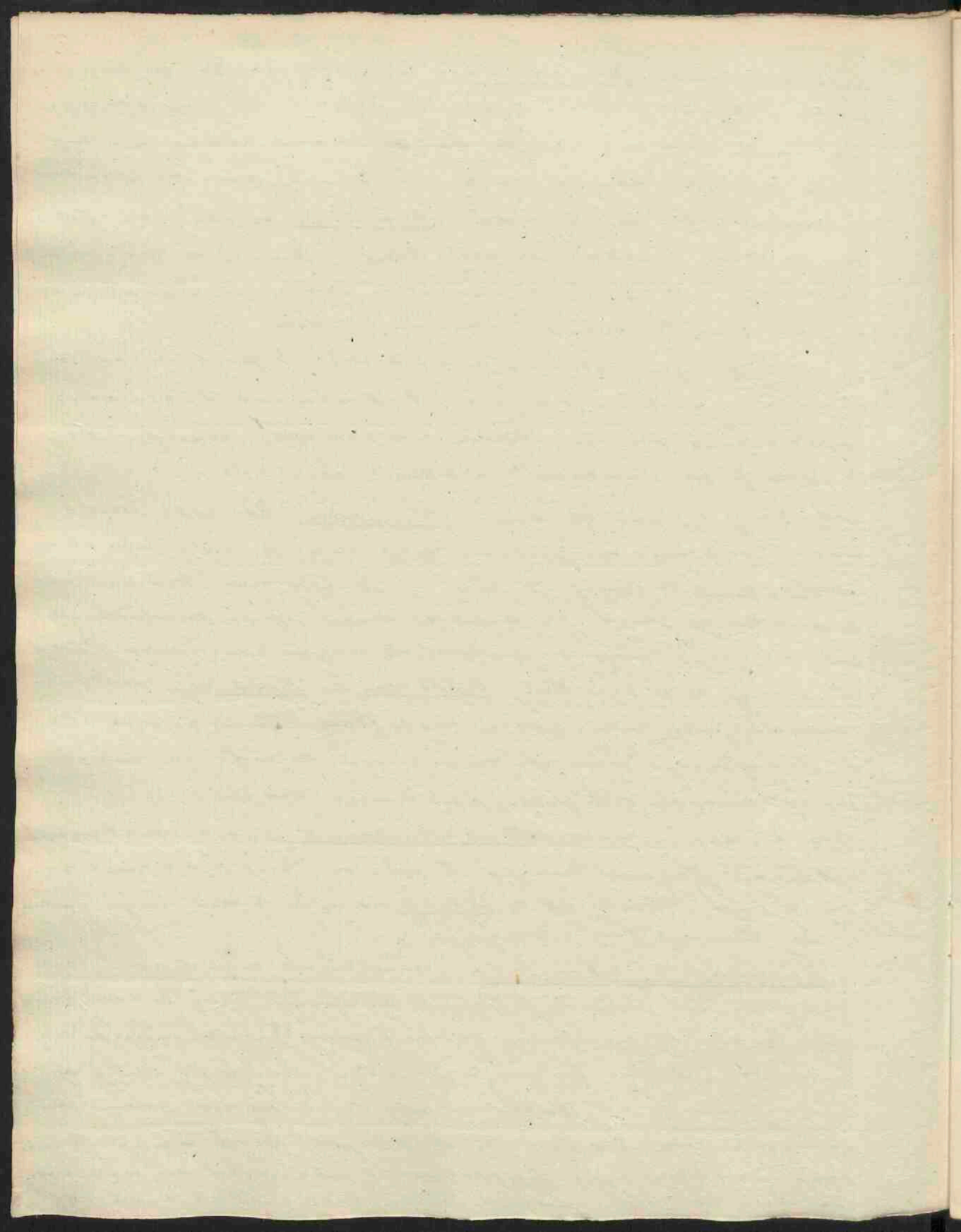
Ik woude wat int aan de Kande herberg, waar men nu
zeide, dat alles kamers verhuurd waren, aan Hallanders,
en woudeeds kerij naar Arnhem, op eenigen afstand
van de stad, beneden aan den Rhye. Hier is de wanseling
zeer lief. Ik werd er overvallen door een vrouw omme-
der, dat eens treffende intwering deed.

In Arnhem ging ik aan de publike tafel eten, en vond
daar onderanderen een heer Hofman uit Rotterdam,
die van zyne reis in Itale verhaalde, dergeljes die
Lancien in de laatste weekte gezeeft is.

Om half 5 reed ik naar Wynegem. Het was flinke
weide, ook was er op deze weg door de lage vromtde
re Batavia weinig te zien. Ik had even tyd, om aan
de politie te gaan, dochman daan een gezondheids-
pas, en om 7 uur vervolpde ik mijne reis naar Kleef.
Dere weg was zeer lief, Uckerpo en Beek zyne reeds ken-
velachtig, en men was er vele fraaye landschuren. Op
de Pruisische grenzen was men beleef en maakte
geene ongelijkheden ontrens het goed.

Wij kwamen door Kranendonk, dat er melkman
uitreit. Verder konde ik van den weg niet veel zien.
Om 11 uur kwam ik te Kleef aan, en nam myn intres
in der Koning van Pruisen. x

Dingsdag 14 augustus. Dins was gelukkig; ver-
volgens der heer De la Court beracht. Wij hebben een
was gepreest, en hebben daerna een groote wandeling
gemaakt. In het Oubino, maar wij ons was lang op,
hielden, hoorde ik Hallandische taal maar geene Hal-
landische gezindheid. In de groote kerk woude ik niet
lyganten. Een and gestelyke ondersceef er een aan-
tal kinderen zeer gepast en was heel goedwaardigheid.

8.
Een andermaal was veel regen, benam veel van het
geraagen der wandeling buiten de stad, die wy toen
voortygetreden, onse andere naar den kop van den Kloofskier
-kop
Tuy oken kwam, en haamal de H. d. l. c. zelf gaens kin
denen heef, vernampt by de nabersplaats over wy,
waarran de onste een wettindisch slanenmeitje
neer volmaaken is; was dat wy een talryken diphadden.

Ik schreef een paar brieven, ging naar de post, en
wand nerralgens by den H. d. l. c. den heer Tinsley
dien ik in Aken had leeren kennen, en die met ons
ene wandeling buiten Klee of meer ste. Wy
gingen langs Bellepue, naar Kyren de pot, Bary
en Dal en het graf van Kanritz, van Kaßan

Deze wandelingen zyn meestal met hooge boomen
beplant, en leenen veel prunten op, maar men een
Rhijn, de stad met den Licantarkas en een int
gestrokt landschap voor zich heeft. Wy hoorden
ook een zeer duidelyken echo tegen over ene baeren
woning.

Der gesentkicken van Kanritz is zeer veel ge
plaatst, midden tuschen statige boomen. Wy zelf
was er niet, haamal men zegt, dat hy veel was
lange heeft. Die hier het opbreifs van den met allen
sarcophag: Johannes Kanritzius Vassavianus
princeps comes Catinelivoci Vindae ac Deciae do
minus in Balistein ordinis S. Johannis Hiero
solenitani, per marchiam Saxoniam Romanens
am ac Vandaliam, magister antehac in Brasilia
terna marique praefectus generalis. † 1679.

Na de wandeling ging ik oppakken, wand myn
gaed op de post, en bleef daarna wyf by den H.
d. l. c. praten, tot dat ik om 11 uren met den post
wagen naar Keulen vertrok.

In Verdringen met het maakt; het viel in het oog
dat de vrouwen zoo lelyk en afgewerkt in haas voor
konden worden.

Maandag 15 augustus. Den ganschen nacht reden
 wy door. Om 3 uren waren wy te Kaarten, een zeer
 oude stad, doch die nu vele goede meene huizen
 heeft, en wy in den kelder een manchetje spoor mel be-
 viel. Zy heeft zoo inwoners.

Wy reden door de steden af steeds Neuf Trois
gen Crevelo, waar wy om half 10 aankwamen. Hier
 wordt nog steeds gebouwd, en de bevolking is door
 de fabrieken tot over de 10,000 gekomen. In Stuy
kenamen wy om 12 uren, en hielden middaag. Dor
nafen en andere plaatsen, waar wy doorkomen was
 zeer er meesttal zeer armelyk uit. Ruim 5 uren
 waren wy te Keulen. Op vele plaatsen heb ik een
 weg slecht en verwoestlaaid gevonden. Ik hoorde
 veel spraken van onweders en hagelslag, die in de
 laatste dagen hebben plaats gehad. Oudevrouwen
 verhaalde men, dat het slot Waldel nabij Gal
der, taalkhoortende aan den heer van Ammon,
 door den bliksem getroffen en geheel uitgebrand is.
 Ik meen dat ik eens met hem in de stroomboot
 zoned heb; hy was een zeer goed oud man, juist zoo
 werd hy my nu beschreven.

Naby Keulen zag ^{ik} veel lieden, die ter bedruant op weg
 naar Keulen waren, meesttal vrouwen. Het was
 leden Maria hemelwaartsdag, eenmaal werd alge-
 meen in het need en aan den weg gaarheid.

Ik had nog even tyd, om te Keulen een manne-
 ling op de brug te doen, en te Duits aan een Ph
 the ^{te drinken} in het Maria bildchen, waar muziek was.

Om 8 uren naarafde ik mijn reis met den post-
 wagen naar Bonn en verder naar Gadesberg,
 waar ik om 12 uren aankwam. Het was zeer don-
 ker, doch nu en dan mist alle in glaad door den bliksem.

Wij bezochten eerst de bron, want hier is ook mine
noodwaart, doch het heeft weinig kracht en wordt
ook niet veel gedronken; - verder gingen wij zuidwaarts,
lyk naar de ruïne Godesberg, en door de dorpen
Friesdorf, Dottendorf en Reppendorf. Deze weg is lan-
ger, maar ook fraayer dan de straatweg.

10.

Donderdag 16 augustus. Ik was van de reis niet
maand, en stond daardoor niet zeer vroeg op, bleef
vervolgens thuis om te schrijven, het met deertman
aan tafel niet geen groot gezelschap. Om vijf uur
den ik met twee studenten naar Bonn gemeentelijk.
Zij waren uit Bremen, en ik heb met hen veel over
de hoogeschool gezprakt. Ik bezocht Dr. Brin,
Sarron en den boekhandelaar Marcus, om half 8
maandde ik alleen terug, en wand in de herberg
aan tafel het gezelschap met vermeerderd, maar
niet zeer belangrijk.

Vrijdag 17 augustus. Er zijn te Bonn aan de hooge
school over de 900 studenten, maar hiervan zijn bijna 600
theologen, en zoo mij de heer Birkensien zeide, slechts 140
juristen. In de collegies van dezen collega zijn dan ook
niet veel toehoorders; in het vorig half jaar gaf hij Staats-
recht en had 30, nie geeft hij Strafrecht en heeft 13 toehoorders.
Men heeft de vacantie hier van tyd tot tyd langer ge-
maakt. Dit Semester is den 14^{en} mei begonnen en
duurt, volgens de reglementen, tot half september,
doch sommige professoren hebben hunne voorlesin-
gen reeds geëindigd en de andere zullen dit altemin
het begin der volgende maand doen, zoo dat de
collegie-tyd van een half jaar nog geen 4 maanden
zal bedragen.

Een der hoogleesenen, die tot herstel van gezondheid
leid in Wiesbaden was, de Dr. Droste Kuhlhoff, is
dier dag aldair overleden. Hy onderwees het kortelyke
recht in tegenoverstelling van Dr. Walter, doch met
minder byval.

Dezen morgen heb ik wat geschreeven en veel geman-
deld, en nu kan ik terug naar een wandeling, die
van 4 tot half 9 uur geduurd heeft. Beide reizen den
ik van den grooten weg af gegaan en die maal heb ik
Kuffendorf en werden een aantal dorpsjes die aan de
bergen en in de dalleyen liggen, doorkruand. Zoo heb ik

Men heeft mij gezegd, dat de grootste bevoeling en de meest
bripping van den grond ook in de vruchtbaare stukken
aansluiting bestaan heeft. De landbouw is meestal eige,
naars van een klein stukje grond, dat zij met zorg bebouwen,
men, maar dat naamelyk het nodige naar hun gezin op
brengt. In de dorpen is bevoeling een of meer door het
koop van meerderde gronden, in beteren talstond geko-
men. De pachters van grotere jaeken, die van een veld
of een veld bevoelden behouden, zijn ook meer rijkdom.

Het Leueningeborg is meestal koninklyke domein.
Somminge der bergen zijn verkocht, naamelyk
de Drachenfels en de Wolkenberg. Men heeft
aan dezen steenpraesen aangelegd, en de Drachen-
fels was, zoo men zegt, in genaue van door de
eigenaars gedeeltelyk gesloopt te worden, het
geen toch nu de regering verboden heeft.

Ik vond op het hoogste deser heuvels een aan-
tal haken, om schapen op te sluiten, en een
herdershut op wielen, om door twee paarden
of ossen getrokken te kunnen worden; er
waren nu geene schapen.

In de dorpen van den grooten weg of woud niet gele-
kend, maar wel in aan den weg, maar toch minder an-
maats bevoelt. Het is niet de bevoeling, maar het is
zigt, om niet te verkopen, dat deelden daar.

dan gisteren en heden een aantal plaatsen in deze
 streek gezien, die niet aan den grooten weg liggen,
 doorgaans hebben zy een armelyk voorkomen, men
 ziet byna niet anders dan leenen huizen, onregel-
 matig aan een slechten weg gebouwd. De men-
 ſchen hebben ook het uiterlyk van armen, zy
 slechts gekleed en de vrouwen zyn lelyk en afge-
 maekt. Dit verwondert niet al men bedenkt dat
 het land meestal onvruchtbaar is en maagelg
 te bemerken door de hoogte. Men bouwt aan
 deze zyes rug haver aardappelen enz; - de wyde
 is nog zeer middelmatig; men heeft ook veel
 vruchtboomen vooral knetten. De weide is
 ſhraal, op eenige berge vand ik byna heide,
 hier en daar ſteenachtig. Het gevoegdeogte,
 aan de overzyde lever byna niet op dan hout en
 eenigen haver. Zoo weinig hangt de ſchoonheid
 van het land met zyne vruchtbaarheid zamen.
 Men was pleytig merkzaam op het ſeel, maar
 door alles een levendig en vrolyk aanzien had.

Ik kwam na veel bergop bergaf gedruaald te
 hebben aan de Ruine Rolandſchek die ik nu
 andere heuvels reeds uit de hoogte gezien had.
 Zy ſtand ik op dit punt kort voor het ander
 gaan der zow, en zag den noordelyken azer
 uitſteekend ſchoon verlicht. Meer bekeef ik
 er niet naar op te tekenen. Longſ den gra-
 ten weg kwam ik terug.

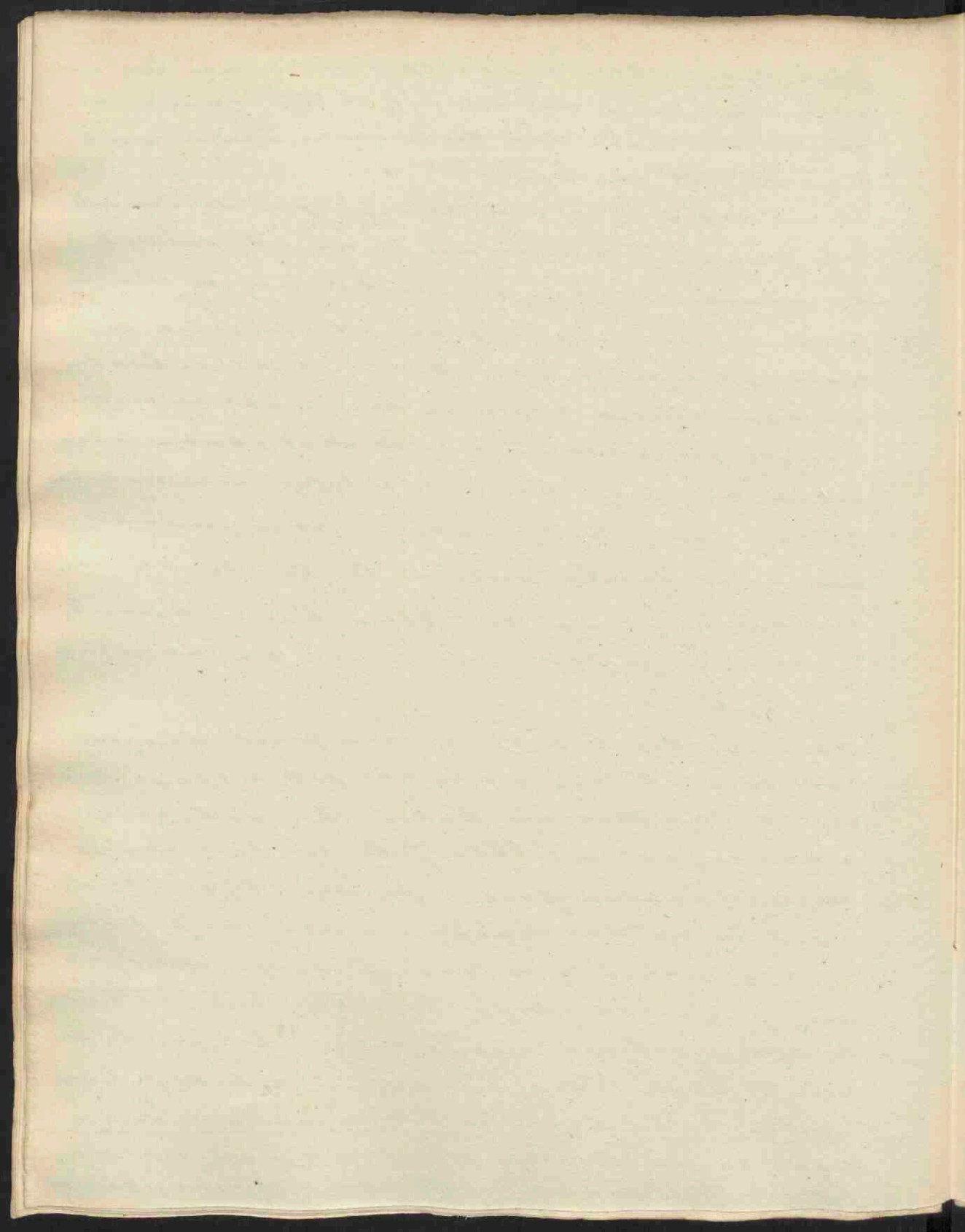
Ik heb opgemerkt, dat in de dorpen en het nede
 een groot aantal ſteenen kruifsen ſtaan, alle
 met een jaartal uit de 17^e eeuw. Zy zyn meest
 al in een ſtaat van verniel. Van den grooten
 weg naar Bonn, niet ver van hier ſtaas een
 Jodenſteekken van dien aard in fraagen Gothis

Ik konde vermoeden, dat in vroeger tijt de knuffen geand x
hebben tot afscheiding van eigendommen, en geweest zijn
hetgeen by de Romeinen de den; Terminus was.

When styl, met figuren. Men noemt het das 12
Hoch Kreuz. Over den oorsprong is men het niet
eent, maar wel dat het uit de 14^e eeuw is. Het
gelijkt veel naar dat by Tweener, "Spinnerinn
am Kreuz" genaemd.

^x Deseer dagen is er veel beweging in de Pruisi-
sche troepen; ik hoor nu en dan de soldaten,
die voorbytrekken, hunne leedren by chonem
dingen; - wanneer ik daarby vergelyk het
waerd geschreeuw van Hollandsche soldaten,
die voor eenige dagen in den nacht op wegens
naorby mijne woning in de Schiedaan te let-
recht kwamen, zoo is de uitclap niet voordee-
ly aan myne landgenoten. Deseer avond
haarde ik by Hollanders het Liedvack aan
den overkant van den Rhyu hunne avond,
leedren dingen, dit maakte een zeer aangena-
men indruk.

Tot nog toe heb ik hier geen gezelschap, dat
eenigen belang wekt aanpetreffen. Het
bestaat meestal uit leedren van nabyliggende
plaatsen, ook uit Elberfeld, die hier eenige
dingen daarbrengen. Als een byzonderheid
merk ik op, dat naast my een jong paar
in aout, waaraan de vrouw deren morgen
haren man een lang kapittel uit het oude
testament heeft voorgelezen, hetgeen by de-
renent haren Commentarius geduldig heeft
maeken aanhooren. Zy sehoen my zelfs deelde,
naot van de stichting te willen maeken; want zy
las met veel nadruk en linder stemme, horend

de gesprekken met haren man zeer zachts zyn.

Zaterdag 18 augustus. Daren morgen ben ik gemonddeld naar
Hollmannsta, overgenomen naar Königswinter, en naar daarop
een erel naar den Drachenfels ghekomen. Het veel zonne-
ges. stond ik op nieuw op dat punt, maar men den Rijn met 7 1/2
seenters heerlyk overziet. Aan de rivier zelve stuwende ik de
regelmatigen stroomken konnen van groote vierkante steenen.
Zeer oud vlyms dit slot niet te zyn. De rivier zelve draagt
kruinstenen op, en een zwaarte van den grond, waarop de
muren gestaan hebben, is weggehaald. Ik hoorde hier de
bevestiging van het vermoeden, dat de Leipnawer op zyn
naam gelast hebben, om de rivier af te droogen en de rivier
aan die zyle voor steen in den handel te brengen. Op die
wyze woude de kluantiers van de natuur in deze streek
niet het belang der steenhandels moeten inzien. De regering
is tufden beide gekomen by gelegenheid, dat groote stad-
ken niet in de lagers ingedragen gevallen waren, en de klu-
ners om zoodanig blaasballen. Ik wandte een gendarmerie,
die waken maakt, dat er niet gemaakt werd. Sedert twee
jaren 47, de eigenaars van in proef oefening met de re-
gering. Om toch eenig voordeel te genieten, hebben zy de
rivier afgesloten, en laten alle verrijzen van den toegang
5 Lfr. betalen. Dit kan toch hun geen rente opleveren
van 8000 Thaler, die men mij zende, dat zy als koopprys
aan een wanegeven eigenaar betaald hebben. In 1830 zyn
er 1892 personen op de rivier gemaakt. Aan de Walden,
buing worden nog steenen getrokken, doch dit bedroeft niet
zoo zeer den vorm der loop. Het zyn dezelfde eigenaars.

Men heeft niet enlang lang gehandeld met het water der
hoofte naar de Leinbergen. Zoo men mij zende, is de Alberg
de hoofte, en de Drachenfels de langste. Deze tande 854 twee
baven den Rijn, en de Rijn 1418 voet boven de Kraansee zyn.
Ik vind het altyd aangelyk de Leinbergen juist te onder-
scheidt; ik poogde dit hier op nieuw te doen zonder vruchteloo-
te slagen. De Patenberg onderscheidt zich door de Kapel, die
veel laan bleesbaar dat barometrisch wordt. Er is ook een

De overloop van de Draakenfel des land, maar x
in den vorigen loop gemaakeld had. Het doop in
de valie. heet Unterbachem; en eene laagte, naamen
de hoofstade, Rodenberf genaamd, ligt, leefs. ga hees
den naam van een uitgebrante Krater, en vourde
ook daarvoor gehouden. Men was hier het steen in
het Eifelgebiedte.

Tus de laagte gezien vertoont zich het eilandje Krommen
merth zeer klein, want in het nog de resten graat en was te
vanden 100.

kopschede op, en als een bijzonderheid, zande men my, dat als
 het water in den Rijn laag is, het ook in den kelder des
 kopschede loopt. De Hannestronberg sluit zich omtrent
 gelijk aan den Batenberg. De Oelberg steekt spits met een
 ruine boven de anderen uit. De Walkenburg is door
 zynen vorm en de afghaenigen natron kenbaar. De Dra-
 chenfel, is onmiskenbaar. Maar de Löwenberg en de
 Kemmerich zyn maelyk te onderscheiden.

De Dorn van Keulen is, zoo men zegt, met steenen van
 den Drackenfel, gebouwd; men ziet een groote uit-
 kalling maar die steenen maaken uitpokenen zyn.
 * Kämpwinter is een stadje, dat door zyne ligging,
 niet door zyne onverlyke schoonheid, bekoemt.

Twee deyaarsse Hallandske dames, die ik hier aan-
 trof raambad het nederlyf en de herberg alhier.

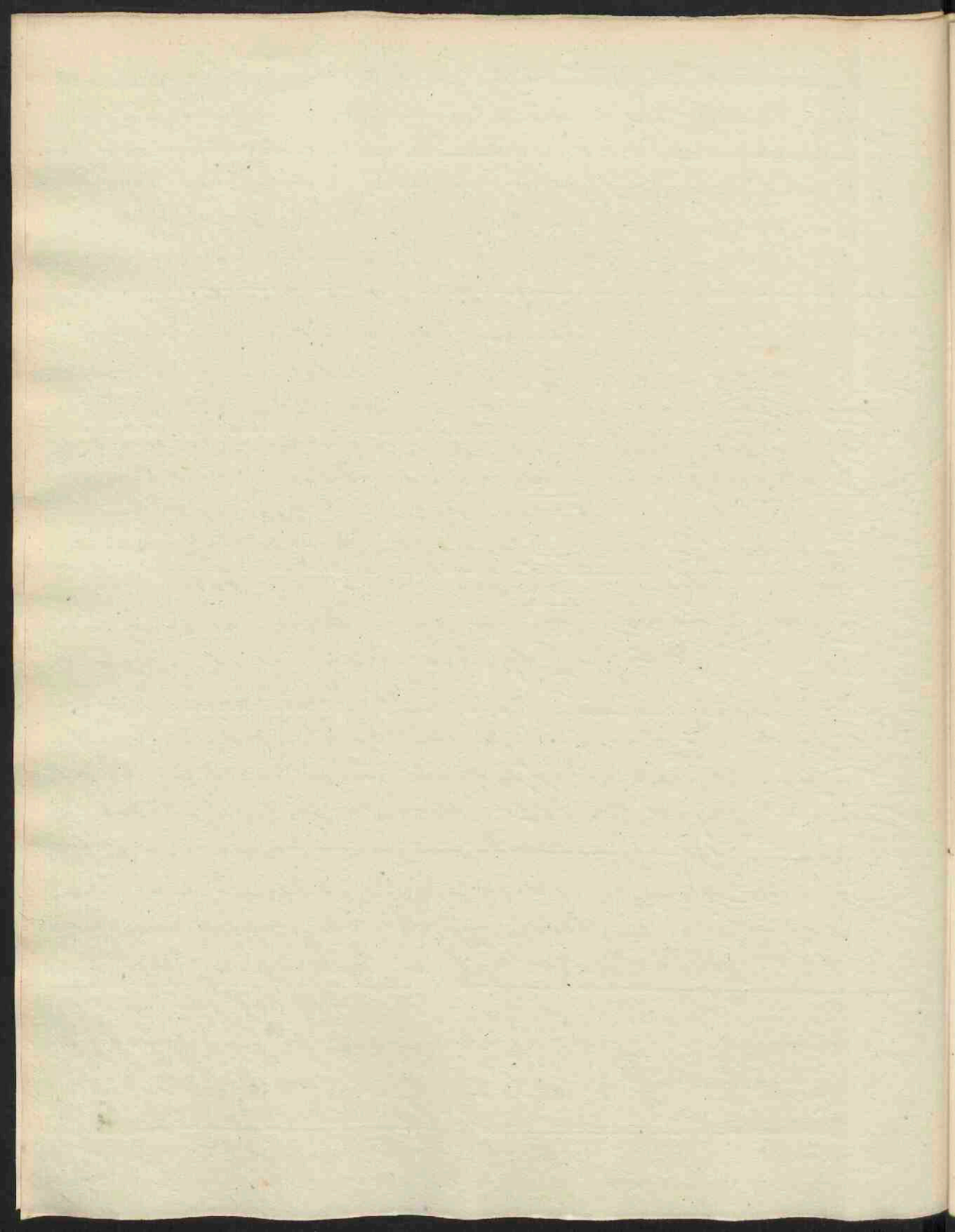
Teruggelkomen van den Drackenfel, ondernam ik eenen
 uitreep naar Siegburg, om de insigting naar Keulen
 lozen te bezochten. Ik reed naar Bonn, ging met de
 jaarbruf naar het tegenoverliggende Belial, en kwam
 van hier door Mühlborn in ander half uren te Siegburg,
 een kleine stad die men uit de verte onderscheidt door
 de hoogte, waarop het gemeyen Benedictinerklooster
 staat. Hetwelck thans een zoo nuttig beftemming
 bekomen heeft. De landstreek, die ik doornied, was
 meer en meer vlak; de konnel, die hooger aan den
 Rhyne zelf waren, vermydeen met repts of en romen
 steeds zachtere formen aan.

Het gebouw van Siegburg is zeer groot, staat geheel op
 zuichzelf, en heeft gaede licht. Het is aangelagd van
 meer dan 200 Lyders, met oogmerk om Keulen herstellend
 te depreveren. De ongemeylyke blyven alleen in 200 man
 de andere niet hinderen, en er nog plaats over is. Er
 waren nu 190 personen, waaraan 121 mannen. Zy zyn
 in 4 klopfen verdeeld, waaraan de 4^e de herstellende

Men gebruikt hier niet het vouguesaande "Casset de
forme", maar, wanneer de beambtenninge in waas is,
worden ten de handen door middel van een yraas dange
byengebonden, by afwijpeling voor een achte ten, byt.

De hervstellende en andere, die niet eog tyu, gaan van
tyu tot tyu onder begeleiding in de amptreke gevate
mandelingen doen, ook well uitryden.

denat. De andere zijn naar den graad der zinneloosheid
afgetrokken. Aan het hoofd van inscriptie staat de
heer Jacobi, een braven geneesheer, die met bijzonder
meer dit naar bezig houdt, en ook de stadsomroepers
onderwijzing bekend maakt. Ik trof den heer Patten
aan, die aan het hoofd is van het huislyk bestuur,
en die my begaleid heeft en op myne vragen veel
heeft medegedeeld. Voor de uitwendige behandeling
traacht men voornamelyk alle oventallige dwang te
vermeiden, aan de byders het verblyf zoo min mogelijk
onaangenaam te maken, en hen, zoo veel als het
kan, bezig te houden. Voor dit alles leuwt het le,
haal groote voorzelen op. Men heeft uit de vensters
een net en voolyk uitzigt, zeer uitgestrekte tuinen
zonen gelegenheid, om naar alle klaffen afgezonderd
de wandeling te doen genieten, en hen tot
werken in het veld aan te sporen, hetzoo de gezondheid
en de versterking by uitstek te verwerft. Scheffel
maken zy hiervan geene gebruik, en ik zag zo
meer alleen wandelen, maar zeer representatief den
grond bearbeiden. De veld gangen en velden verholp
fen ook in huis gelegenheid tot beweging. Voor de
rykenen zijn zeer nette vertrekken ingericht, ook groote
ne zalen voor gezelschappelyken omgang, waar men
biljard en andere spelen vindt. Men zucht zeer, dat de
zinnelosen nummer zonder opzigt zijn, zelfs losmak
zyn zy niet alleen. Toch is eenmaal helpmoed voor
gefallen. Voor de verwarding heeft men kachel, die
zoo ingemetrield zijn, dat er geene ongelukken davon
kunnen plaats vinden. De geneeskundige hulp
wordt door den heer Nicolai met myn trulle geneesheer
naar naarmakenig bestund, de voeding wordt eveneens
door hen voorgeloken. Men wordt erke als eldery me

16
ingpulverig baden aan. Maar de gewone draaimethoden
zijn hier niet in gebruik. De heer Patten reisde mij, dat
volgens het gevoelen van den heer Jacobi, de oorzaak
aan krankzinnigheid steeds lichamelijke is. Twee zeer
kleine, een hervormde en een katholieke zijn byzondere
belasting, om op het gemaad dierse angeltukken te werken
en handen ook des zondags godsdienstverleening, die
de meeste zeer gaarne bywonen. Er is eenen doct
rij, waarmede op verloop van den gemakker werken, voor
den toestand des lykers paffend, worden verschaft.

Er zijn 29 mannen en 20 vrouwen, om de zonne,
lozen op te paffen. In elk slaapvestrek zijn
op zijn meest 10 lykers, en daarby steeds een
oppaffer.

Ik zag er een jongen met doordacht, met na-
me Blasie; hy konde niet spreken en scheen on-
herstelbaar te zijn.

Deze inrichting bestaat sedert 1825. ²⁹ Hy
heeft groote voordeelen in de ligging. De tempel
niet of de middelen der kunst worden zeer
zangvolgelyc aangewend, in de orde en zindelijk-
heid kwam mij voor, dat de hoogste volkomen-
heid nog niet bereikt is. Er berouwen zijn
een very groot getal steeds byeen, ook de her-
stellenbe zijn niet voldaan afzonderd.
Voor de melankaliken, dunkte mij, kan het
kwaad zijn steeds niet anders, dikwijls very onge-
bruikelingen te zijn. De bepoekeling om-
tant kunnen taciturne wordt onmogelyk;
terwijl de gewaarwording, dat men zich in
een dalkuis bevindt, voor de halfverstandigen
zoo verschrikkelijke is. Er is niet geen genaagzaam

Men heeft mij naderhand gezegd, dat, indien ik niet
toevallig op een zaterdag namiddag gekomen
was, ik waarschijnlijk deze laatste aanmerking
niet zoude gemaakt hebben.

Schreiber 3te Aufl. 1.263.

reine lucht, vooral de beestten tekenen met goed in¹⁷
gericht. Men raide my, dat de zwellictheid om
op de hoogste water te erlangen een zwellicheid
was, die belette om de voortreffelyke Engel,
teke water clotats in te naesen.

De bestemming van deze inrichting is voor
de Pruisische Rhyzprovincien; men laat ook
ter ook andere Pruisen. dan uit die provincie
en zelfs vreemdelingen toe, evenwel op verschil-
lende voorwaarden, waarna men my een
geschreevene opgave heeft ter hand gesteld, welke
ik als bylage hier achter raage.

Het was avond eer ik te Godesberg terugkame;
ik was reeds gewoon daar geen aangenaam
gezelschap aan te treffen.

Zondag 19 augustus. Doren morgen heb ik
thuis gesitueerd, en dan vervolgens naar Bonn
gewandeld. Ik bezog onderanderen den Kun-
ster, waarin nu dienst was. Het is een eervol
dige kerk, in zogenaamden Byzantinischen styl
gebouwd, in de 12^e eeuw. Ik wandelde door de
stad; bezocht de heeren kerk en Birnbaum,
waar ik Prof: Tief mit Luik ontmoetde, die
met zyn zoon op reis was. Ik ging met hem in
de Ster steen, waar, als gewoonlyk, een talryke
tafel was. Wy spraken veel over Luik, hetgeen
voor my zeer belangryk was, en my ligt deed
vergeten, dat ik geene byzantische vriendschap
of ahting in de vroegere ambtsbetrekkingen
voor den heer Tief had opgerat. Ik bracht
hem naar de steuambat, waarmede hy den Rijn
afvoer; - en ging kaffydrinken in een der tuinen

[The page contains extremely faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the paper. The text is too light to transcribe accurately.]

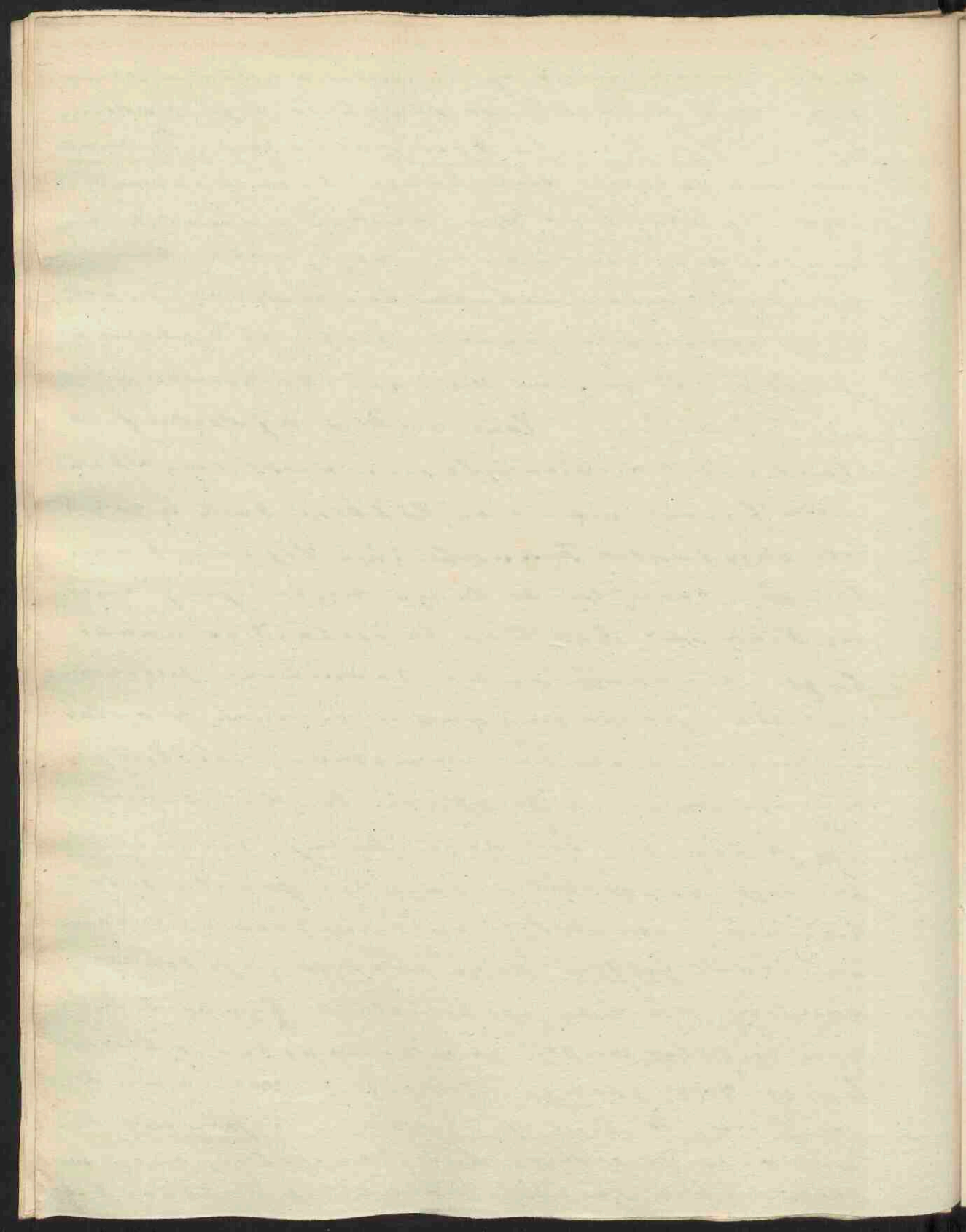
buiten de stad, waar op andere tijden veel studenten
 komen, doch waar nu bijna niemand was. Zy
 zyn zowoon in de week des avonds hier te kofelen,
 des zondags gaan zy op de karmifien in de nabu-
 rige dorpen dansen.

Ik bezocht op nieuw den heer Birnbamm,
 wy deden een groote wandeling, maarstas
 men buiten deze stad byzonder goede gele-
 zenheid heeft; wy gingen onderanderen in
 den koninktuin. Naar zyn huis teruggekeerd,
 dronken wy ysaam thee, en vervolgens wandel-
 de ik terug naar Godesberg. Leer aangenaam,
 en leerrijk waren my de gesprekken met deze
 geleerden en achtungwaardigen man.

Op mynew terugweg overviel my de avond,
 en, wat naj erger was, een zware regenbui.
 Ik onderzond het ongemak van my bijna an-
 derhalf uur van de stad gekintrest te hebben,
 maar ik bereubien het verblijf veel minder
 aangenaam gevonden heb, dan ik my had voor-
 gesteld. Toen ik te Godesberg kwam was er
 muziek en dans. Ik verkleede my spoedig, en
 zag de vrolykheid aan. Het gezelschap was
 niet zeer groot: een twaalftal dames met
 Bannieren voor keeren Studenten en enkel-
 de officieren; benev werd getoepert. Ik kon
 de soorten van gasten vry naamen ken-
 ningschikken: kooplieden uit Elberfeld en Bar-
 men, wier byzonder afzetende eigenschappen ik
 dezer dagen veel met aandacht had waargenomen.
 By gebrek aan fyne oebchaving, tonen deze lieven

De laatste bijehop had, zoo men mij geregt heeft, dese
gebouwen daer aanleggen, om hier een besochte bad
plaats van te maken, hetgeen toch niet gelukt is,
onder anderen omdat men aan de bron weinig
kracht tackent.

de haage voorstelling, die zy van Siehralmen hebben,
 en die waarachtiglyk op hunnen rykdom steunt,
 door eene verachtende stugheid jegens allen,
 die niet tot hunnen kring behooren. Zy maati-
 gen zucht te meer den hoogen toon hiervan,
 maar zy als thutd zy. Het zyn namelyk deze
 kooplieden, zoo men my zegt, welke aan den
 waard het geld getrokken hebben, maar voor
 by de gebonnen gekocht heeft, en zy komen
 jaarlyks de renten van dit kapitaal oel,
 hier verteren. Eene andere afdeeling be-
 stond uit aaurianlyke inwoners van Bonn,
 welke fynere manieren hebben, doch te gelyk
 iets nagebootst Fransch. Men bespeurt aan
 hen den toon, die de lange vereeniging met
 het Franche Ryk hier heerschend gemaakt
 heeft. Dit aangenomene, Ouduitsche, juist om
 dat het niet natuurllyk is, en men er op let
 en zich wat op laat voorstaan, misthaagde
 my evenseer. De studenten, die ik hier
 zag, behoorden tot dezen kring; Zy waren
 het tegenovergestelde van het grooter getal
 hunner makkers, wier ruwheid veel eens
 aanstaat geeft. Deze waren ingesleelde
 danlers, die met verkunstelde fynheid hun-
 nen uitscheekenden gezelschapsstoan, tenaef
 hunne heer fraage kleeding wilden doen be-
 wanderen. Hunne gesprekken liepen uitslui-
 tend over de caroles, bal, concerten; over de
 talanten der dames, en eindelyk ontbond er

kenig verschil, omdat de een den anderen verneemt,
 dat hy zich naar onverschrokkenheid in
 in gezelschap hield. Men sprak af den volgan-
 den dag dien tusschen met de wapenen uit te
 wijzen.

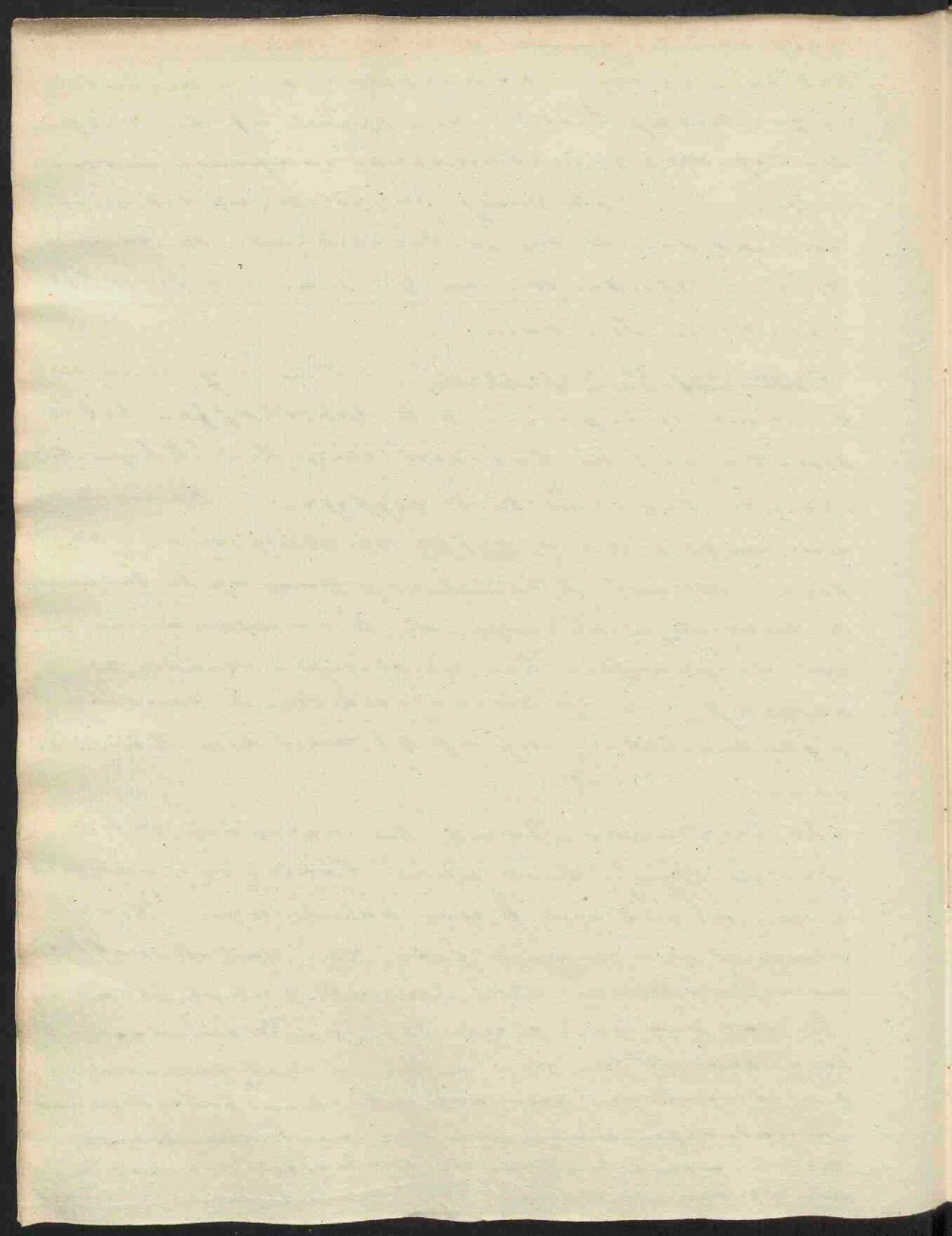
Ik vraag myself, of dit nu de
 toer was dan de nieuwe losheid van de gewone
 Duitse studenten, en het was my duidelyk.

Incident in Seylan.

Maandag 20 augustus. Om my sene aan-
 gename uitspanning te verschaffen, heb ik
 besloten, om de boorden van den Rhyne tot
 ikints nageens te bezichtigen. Daar ik te
 nu reeds voor de vyfde of zesde maal be-
 zocht, behaef ik er weinig van op te tekenen.
 De indruk is dikwyls des te aangenaamer, om-
 dat er vroegere herinneringen mede ge-
 paard gaan: in zeer verschillende omstan-
 digheden heb ik my op of aan den Rhyne be-
 vonden.

Ik reed naar Bonn en voor om 10 ure
 met de stoomboot naar Coblenz, waar ik
 oerom avond om 6 ure aankwam. Het we-
 der was uitstekend goed, zoo dat ik volko-
 men genot van deze heerlyke vaart gehad heb.

Er was vry goed gezelschap op de stoomboot, on-
 der anderen de heer de Roeten en zyne familie, de
 broeder van den generaal, dien ik in Godesberg had
 aange troffen; waar deze den zomer doorbrengt.
 Deze vroegere landgenoten beslaapden zich met my
 over de ommenteling. Een Engelsch zeeman, Capt.

21

Jameffan, die veel gezien en onderzonden had, en uit Linné
riek in Ierland vandaan was, behoorde mede tot myne
reisgenooten.

De wandelde weg in en om Coblenz, waarvan
de schoone ligging my zeer aantrekt. Het is
voor my toch geene verfraging, dat de stad
met wallen en muren omsingeld en alle hoef-
ten in den omtrek met vestingen bekreemd zijn
geworden. De rond aan tafel in de Lerberg
"Zijn twaalfen Rofs" groot gezelschap, ook een
Engelschen zeeman, die ons door zyne vonden-
lijpheid vermaakte.

Dingsdag 21 augustus. Reken kon ik niet den
postwagen over de baden naar hants gereden.
Ik had in 1827 en 1830 denzelfden weg niet groot
genoege gepasseerd, en zeer aangenaam was het
my dien op nieuw te zien. Om 6 ure need de wa-
gen af; om 8 ure waren wy te Lins, waar de gis-
ten aan konne morgenmandeling en ontblyt waren.
Dit levert een vralyk gezigt op. Men verhaalde
my, dat hier need twee zelfmoorden dezes zomer
gepleegd waren, de eerste van een Engelsk meisje,
dat door hare stiefmaeder zeer streng behandeld
werd, de tweede van onlangs van een froulein uit
Gotha, die met eene andere zuster en eene zoon-
nante zyk hier bezond, en waarvan men konbe-
linge omstandigheden verhaalde. Zy zonde name-
lyk verleid zyn door den minnaar van hare zuster,
en hierdoor tot wanhoop gebracht.

Door de lieve valler van de Lahn reden wy naar
Haffran. Een groot deel van den weg konbe ik te

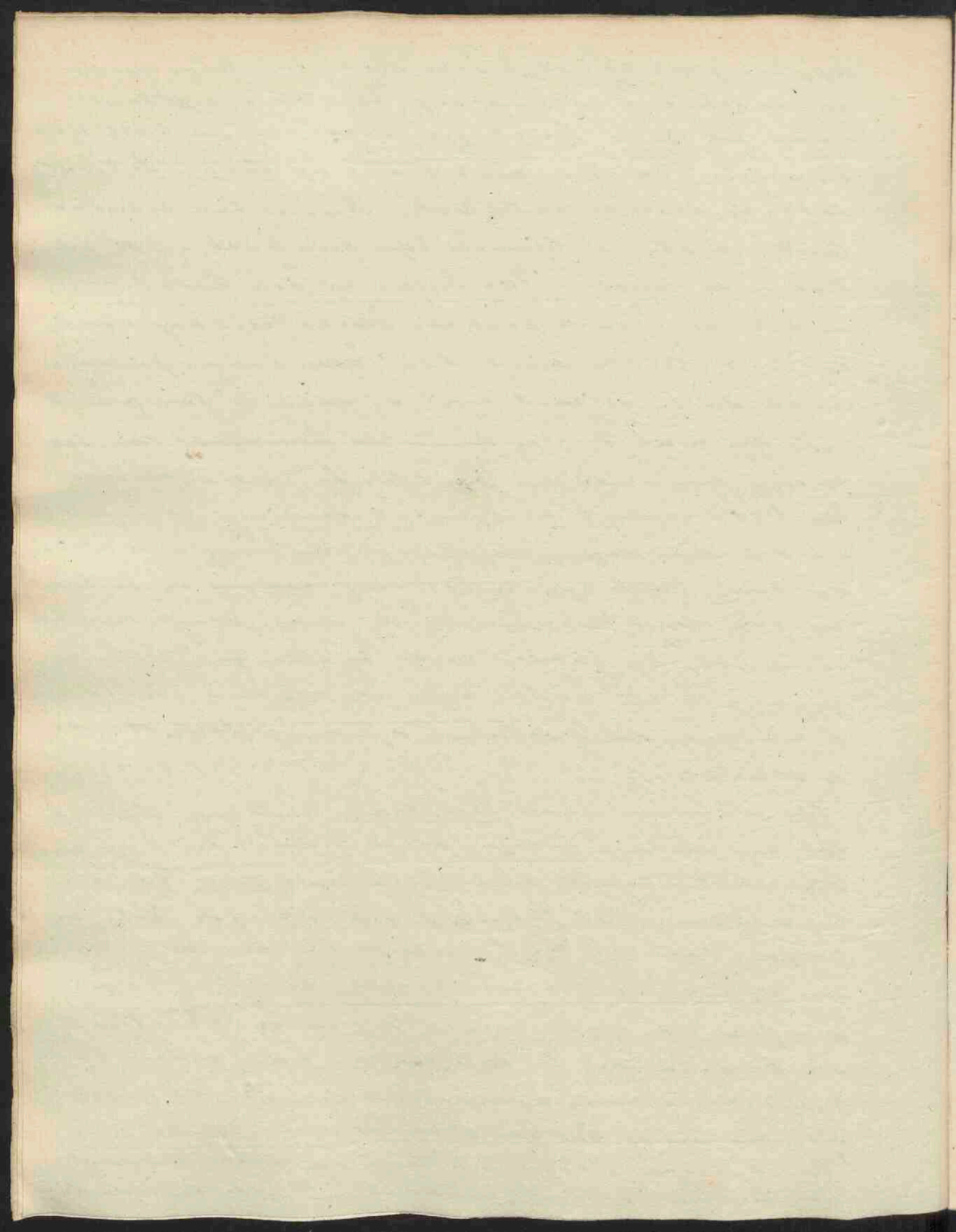
Op een weg van Schmalkbach naar Wiesb., +
den weg is zeer schoone vruchtboomen, en
men heeft my gezegd, dat die ook bevrucht
zijn, en aan de inwoners veel opbrengen.

Een nieuw gebouw, dat my voor twee jaaren
het aaf gevallen was, en boven alle andere uitstek,
bestand reeds niet meer; namelijk de Katholieke kerk,
hy is eenige maanden geleden ingestort, en men is nu
in procces met den aannemer, welke bemest, dat men
hem de muren te zwak voor het gewelf heeft doen bouwen.

vast afleggen, naamal taen wy de valle van de Lahn, verlied,
 ten. Men gaat namelijk deze rivier over door middel
 van de schoone hellingbrug, en slaakt rechtson
 naar het stadje Singhofen, waar wy om half 11 aan
 kwamen. Van hier ging de weg op Langen Schwalz
bach, de bekende badplaats. Hier is het schoone
 land voorby, de heuvels zyn hier taal, en de plaats
 ligt in de laagte. Wy kwamen om half 2 aan,
 en kwamen in de post een slecht middagmaal,
 dat nog slechter werd door zeer onaangename
 lucht, die in de taal was, en door de lomphard
 van den waard. Men bemerkte hier reeds, dat het
 thensge voerzigt der Prussische post ontbreekt,
 Een Oostenrykster neelgenout deed my lachen te
 midden van myne verstortheid over ons slecht
 ontmaal, door zyn wonderling betoog, in de taal
 van zyn land, waarmede hy onze klacht verster
 ken wilde. Wy hadden, zeide hy, allen grond, om on
 tevreden te zyn over in zulk een verstrekt ontmaalen
 te worden, denn Schamen is, wenn's fact, stinkt
 so stinkt es. —

Wy reden nu naar Wiesbaden, niet over Seltangen,
 had, zoo als men vroeger plagt te doen. Men heeft gevon
 den, dat hierdoor te veel tyd verlorren ging. Wy waren
 nu midden in het Taunus-gebergte of de Hohe, en
 hadden, taen wy het hoogste punt beriekt hadden,
 een uitstekend schoon gezigt, dat ik in myne
 vroegere dagboeken reeds vermeld heb. Om 5
 ure kwamen wy te Wiesbaden aan, waar veel
 levendigheid was. evenwel begonnen de vrees
 delingen reeds het bad te verlaten.

* Een bywagen bracht my langs den bekende weg
 van hier naar Heim, waar ik in de herberg, de drie

Kraonen bleef.

Ik deed nog eene wandeling in en buiten de stad. Ik weet my onderanderen den nieuwen Schouwburg die men bezig is te bouwen. Buiten de Houthor bezocht ik de nieuwe wandeling, die ik nog niet gezien had. Zy voldeed my uitstekend. Zy is aan den Rhyu, juist tegenover den mond van de Rhein. Dit punt is zeer goed gebouwd, men heeft er een heerlijk gezigt, dat by het ondergaan der zon aan dezen schone zomeravond werkelijk heel was, zoo dat ik er my lang niet van kon oerzadigen.

Dezen avond vond ik aan kafeel eenige nebygenoten van de Staambout weder, een jeugdijg paar uit Gottha, daar ik mat mede gepreest heb; ook Captain Jamieson, die even als ik de rivier weder zal afzaren.

Woensdag 22 augustus. Om zes ure vertrok ik met de stoomboot, om den Rhyu af te varen. Het groote valdruening genoot ik dere heerlyke vaart, inaarvan my de byzonderheden niet onbekend waren. Hierdoor is de snelheid, maar mede de noormerpen voorbygaan, minder normaalzand. Om 12 ure kwamen my nees te Coblenz. Het weder was tot hiestoe zeer goed gemeeft, men werd het voor een korten tyd onstnimmig, doch het stelde zich spoedig, zoo dat ik boven blyken kon de behalven den tyd van het middageten. Ik was mede tot Bonn. Er was weder goed gezelschap aan boord. Ik maakte meer en meer kennis met den zeroffier, die my van zyne lotgevallen verhaalde; hy was by den slag van Algers en by vele andere keeslagen gemeeft; nees erger nog was

Faint, illegible handwriting on aged paper, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

het zeide hy, naar Sierra Leone te moeten liggen, maar in meinsge dagen meer dan de helft van de manschappen gestorven waren door de slechts lucht. Inderdaad, wat is daarmee de Tocht van Purry te vergelijken, maar over wy ook spraken. Hy was ridder van St. Patrick, ook dichter, en zyn geheel naarkomen herinnerde aan de helden van Byron. Een Antwerpse familie met een meitje uit Straatsburg waren mede van het gezelschap, en ik voelde geheel geen volkshoort tegen deze vroegere landgenoten. Hollanders waren er ook, onder anderen een koopman, Gluzenkamp uit Amsterdam, met wien ik veel gepraat heb. Hy was onlangs naar handelszaken in Denemarken geweest, en zeide my, dat daar de grootste belangstelling in de Hollanders bestond; de koning had hem dit zelf met veel hartelykheid betuigt. Een reizenaar trok myn aandacht door dat hy zich van allen afzonderde; hy was een jong man met een neuswaze en twee bedienden by zich; hy sprak met niemand, blykbaar, om zich niet te vernederen; doch toen hem niet openblykelyk gebraegt werd, latte hy door zyne bedienden liet bestellen, kerste hy in herigen koren uit en schold geweldig tegen den hofmeester. Zulke reizigers zyn te beklagen, omdat zy te adelyk en te ryk zyn. Men zeide my dat het de Graaf Schadow was.

Ik nam dit maal myn intrek te Bonn in het Kolnische Hof; ik zocht nog den heer Marcus op, ook Prof. Kaufmann, dien ik niet vond, maar die vermeldt by my kwam. Wy bleven lang over onze

25
vakken naar studie praten, en kinnamen overeen elken
der bezes dagen meer te ontmoeten.

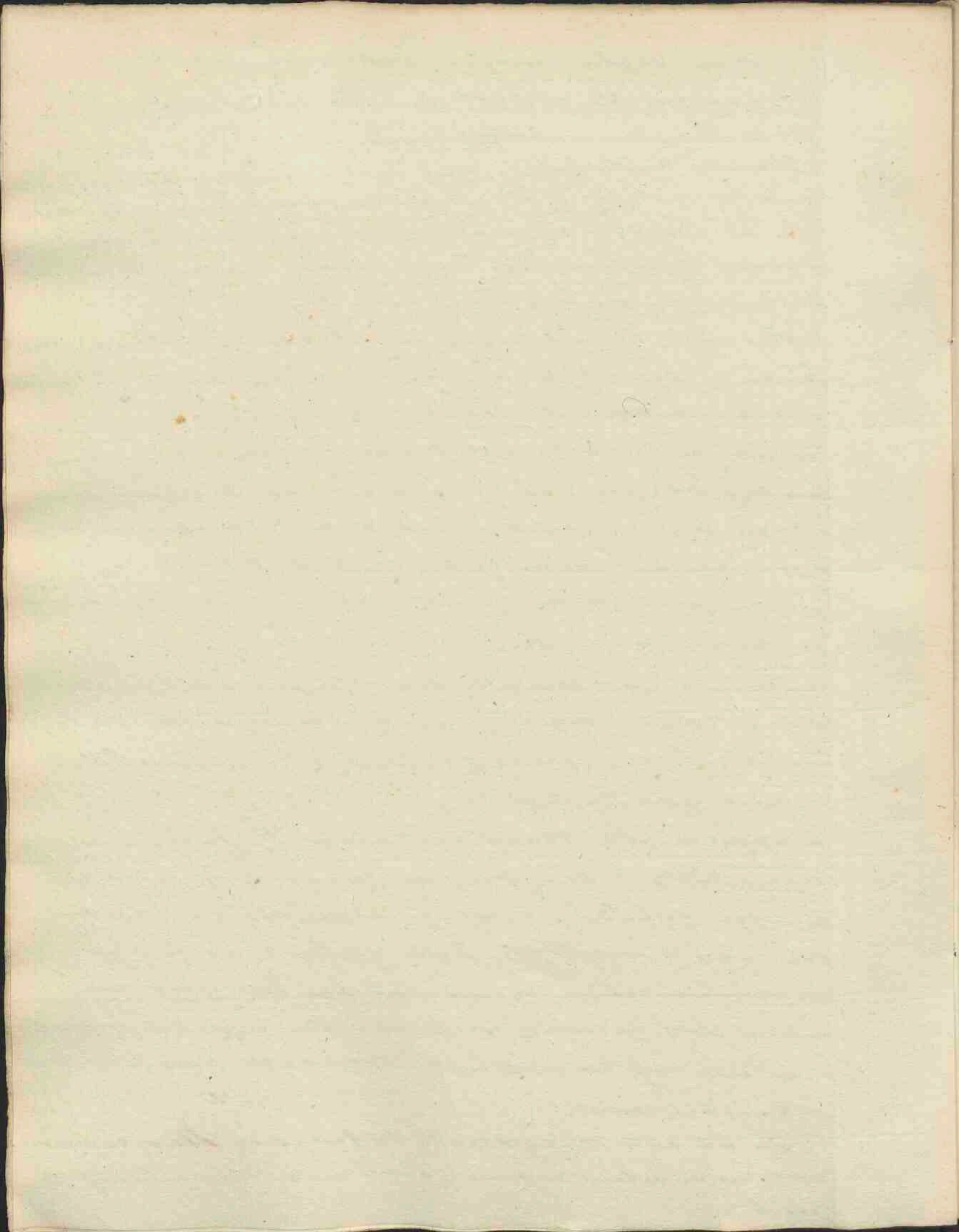
Donderdag 23 augustus. Ik heb de collegie van
eenige hoogleraren bygewoond.

Walter hoorde ik, in 'zyne lezen over het kerkelyk regt,
eene verdediging der Jesuiten voorwerpen. Hy woude
vooral uit over de misbruiktelyke en wreede wyze,
maarop zyne uitspraak en veruulde vanden, so waltische
bestuuderingen, die men tegen den had ingebrocht;
teftig naar hy uit tegen den Ritter von Lang, Schul-
der en andere vyzanders der Jesuiten, welke hy zeide,
dat juist tegen de Jesuiten welke wapenen gebrocht
ten, als zy ten onrechte komeerden, dat davo ten
werden aangemen. Er was veel bekwaamheid
in zyne wyze van de zaak voor te dragen, en toen
zyt was in hetgeen hy zeide, veel waarheid, ter-
wyl hy listig alles weghiet, wat hy niet woude heb-
ben kunnen oplofen.

Dalbousk, een bejaard man, maar met jongdij
vunur, droeg algemeene inleiding in de philo-
sophie voor. Dit was onduidelijk, delangwekkend
en niet aanmatigend.

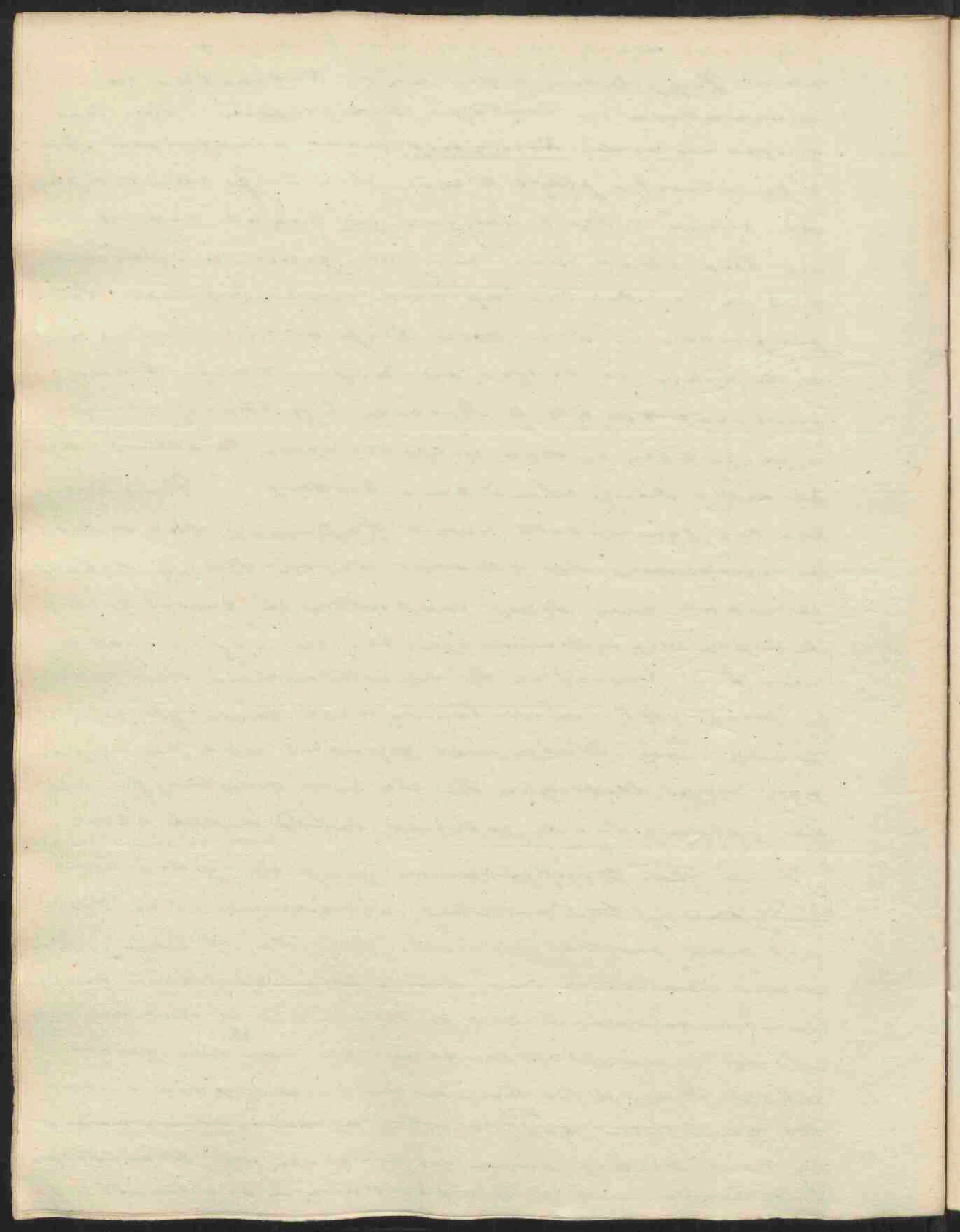
Pugge droeg strafrecht voor, historisch en
dogmatisch. Hy was verstoord, dat ik op zyn
collegie gekomen was, zonder my vooraf by
hem aan te melden. Toen ik hem naderhand
aansprak, zeide hy my, dat het hem leed deed;
maar dat hy door veel werken van tmorgent
niet une af aangesteld en daardoor zoo zeer ligt
ontvreden was.

Ik at aan de publieke tafel in de Ster, maar
veel menschen vanden, doch voor my weinig ge-
sprek.

Na te eten ben ik met Prof. Kaufmann gemaandeld
 naar Pappelsdorf, waar wy de Kabinetten van
 mineralogie en Zoologie bezigtigden. Van hier
 gingen wy op den Kneurburg, maar vroege een Ser.
 vitenklooster plaegt te zyn. Men heeft van dit punt
 een mooie uitgestrekt gezicht, zoo als ook de kerk,
 die hier staat, van zeer ver gezien wordt en
 zich in het landschap zeer goed vertoont. Een
 grafkelder in deze kerk heeft de eigenzchap, dat
 er de lykken neddragen en lang in water blyven,
 omtrent zoo als te Bremen. Wy zagen eenige
 monnikken in dien uitgedroogden toestand. Het
 klooster dient thans voor herberg. Vervolgens
 zyn wy gemaandeld naar Kassensich, dat onder
 de meest bezochte plaatsen buiten Bonn behoort,
 en waar men bezig was alles in gancshheid te
 brengen voor den volgende Zondag, als men
 naar hier kermt en by die zelaenheid muziek
 en dans, veel menicken en veel vreugd, zyn
 zand. Wy hebben wat gepraat met kennissen
 van myn liefsman, die wy hier aantreffen, en
 die, volgens lands gebruik, dikke melk eten.

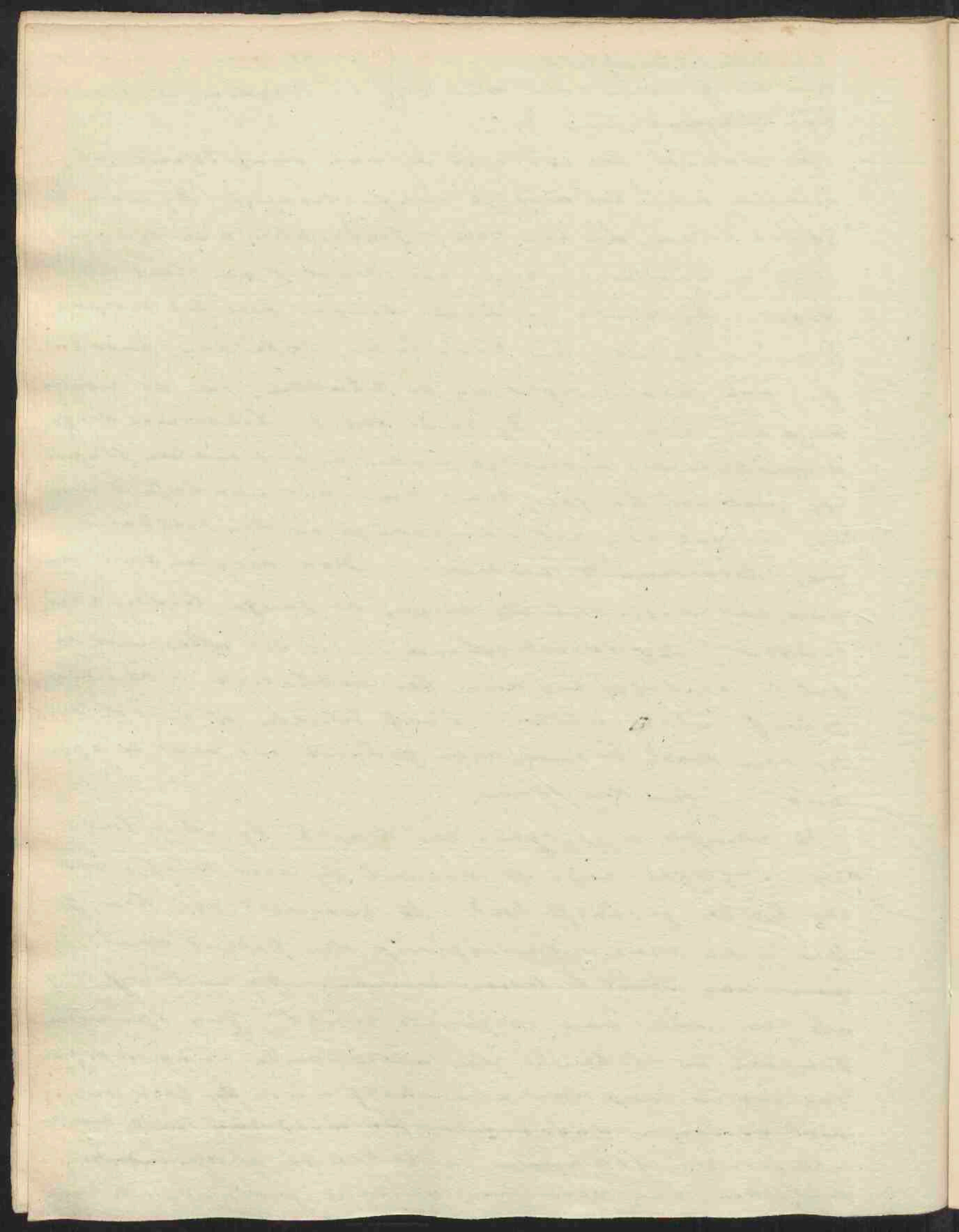
In de stad teruggesamen zyn ik by den heer
 Birnkamm theedrinken, en daarna in de Stad
 nog wat praten met den heer Kaufmann. Het
 is des avonds in eene Duitse herberg zeer vroelyk
 door de gemeente, dat de leden uit de stad zoodanig
 als de vreesdelingen skander aan den gancsh
 schappelyken dyft kornen ontuseten, om anderen
 het avondeten, ook drinken en vervolgens roken
 in vriendschappelyk gesprek den dag te eindigen.
 En is hierin meer gezelligheid dan in ons land.

Vrijdag 24 augustus. Ik bericht mijn vriend Hol-
tius die gisteren van een reis in Bezeeren en Oosten-
ryk teruggekomen is.

Ik woonde het collegie by van Prof. Windisch-
mann over het diepste magnetismus. Hy is een be-
jaard man, die een zeer afgetrokken voorkomen
heeft, en dienst in zyne voordragt is, ontrent als
Kezel. Hy zeide veele dingen over het magne-
tismus; sprak van propheten, tybillen, Saccha-
tan; van Second-sight by de Schotten, van de verrug-
ting der vrouwen. Hy zeide, dat het helderzien derge-
magnetiseerden eigentlyk maken en ont maken slapen
is; - dat een hooger trap van volmaaktheid voor
den mensch zyn zal, doorgaande in den toestand
van helderzien te verhooven. Het verwondert my
niet, dat deze voorstellingen de jonge lieden aan-
lokken. - By Windischmann is dit alles met de
gelede philosophie, aan het catholiek orthodox
geloof ondergeschikt. Prof. Walter is met de doct-
ter van zeren vrouwen man gekend, zoo valt de appel
niet ver van den Stam.

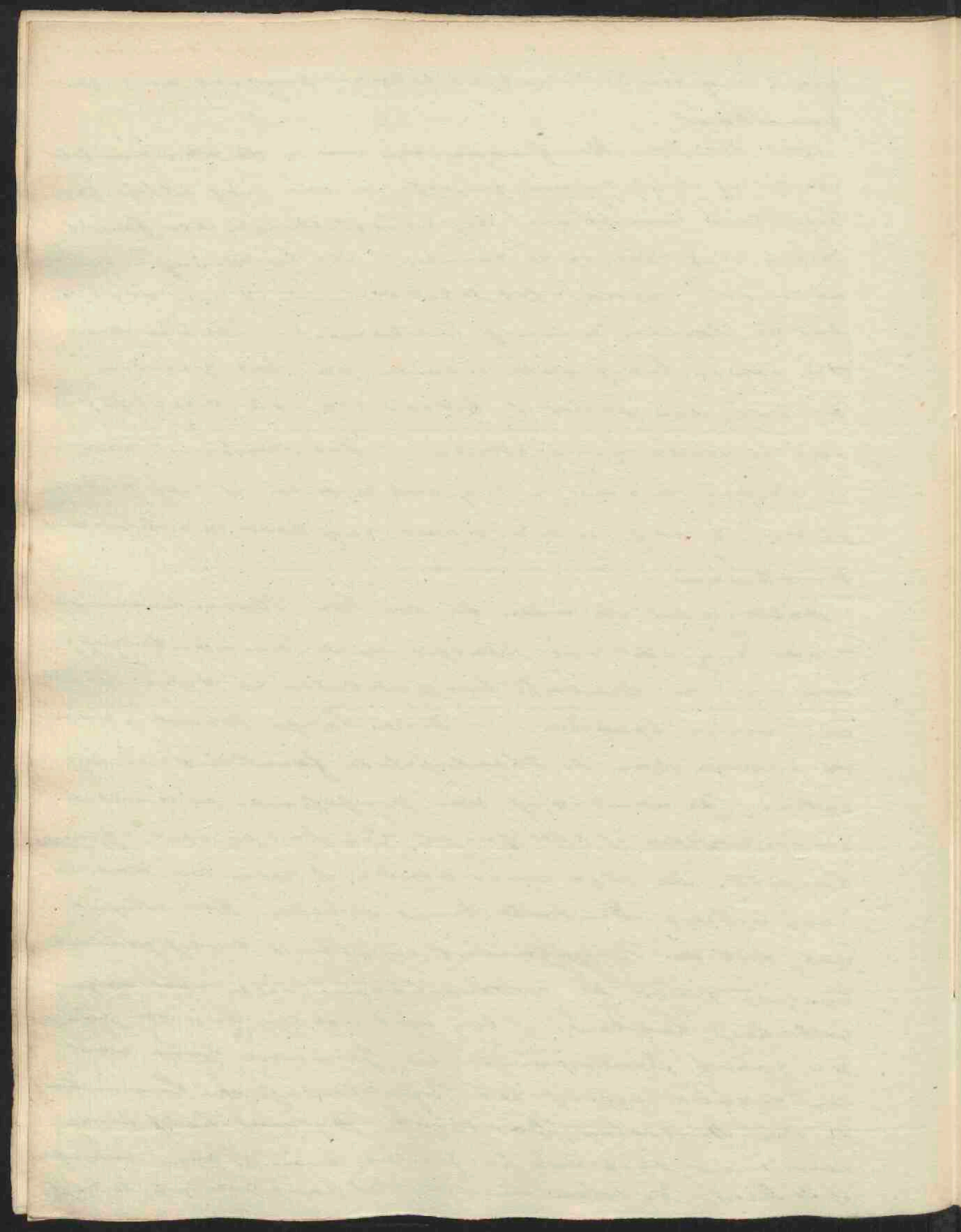
Ik maakte vervolgens een bezoek by Aug. Wilh.
van Schlegel, wien ik vooraf by een briefje ver-
lof hiestoe gevraagd had. Ik had veel van hem ge-
hoord, en was nieuwsgierig den vriend van
Ikerr; van Staël te leeren kennen. Hy ontving my
als een man van de groote wereld, my spraken
Fransch, en behandelde allehande onderwerpen,
zoo dat ik meer dan anderhalf uur by hem was
wel genaegen doorbragt. Hy meent my veel oosten-
ryke werken, geskreeven en gedrukt, enaanzonderge-
schenken van zeer aanzienlyke personen in zyne

28.
woning heerschte pracht en smaak voor kunsten. Hij
maakt mij een uitstekend schoon portret van heerr.
van Haal.

Het den heer Kaufmann zijn rug in de akademische
Aula of Auditorium gemeest, waan nog altijd ge-
schilderd wordt aan de voorstellingen der facult.
taiken in frescos op de muren. De teekening is veel
al mooi, maar het schilderwerk is zeer vlak, zoo
dat de beelden weinig uitkomen. De Beekkerij,
die ook in het groote gebouw van het gemeten
Bijhoppelyk paleis is, hebben wy ook bezigtigd; ik
had ze reeds meer gezien. Het museum van
oudheden, waer in wy ook waren, is nog niet in
order, ik zag er niets, dat my zeer merkwaardig
voorkwam.

Holtius en ik aten by den heer Birnbaum,
waer my veel over Belgie en de ommanteling;
ook over de Duitse hooft scholen en byzonder
over Bonn spraken. Deze hooft school is voor
de andere dan de theologische faculteit weinig
talryk; de verzameling van professooren en andere
onderwyzers is zeer groot, zoo dat er veel affganz
heerscht. De rijk voor studie is minder dan aan
vele andere Duitse hooft scholen. Het schijnt
mial, dat de Rhyndlanders eenigzins terugzelleven
zijn, en voor de wetenschappen niet veel opge-
wektheid hebben. Wy ontmoeten hier een jon-
ger graaf Kemmelant von Grunne, voor van
den gezant wegens het Grootkroonprinsdom Luxemburg
by den Duitsechen Bondsday. Hij was half onze
landman, doch ook half niet, want zyne moeder
is de Leuf. Hij when een zeer stil jong mensch te zijn, en

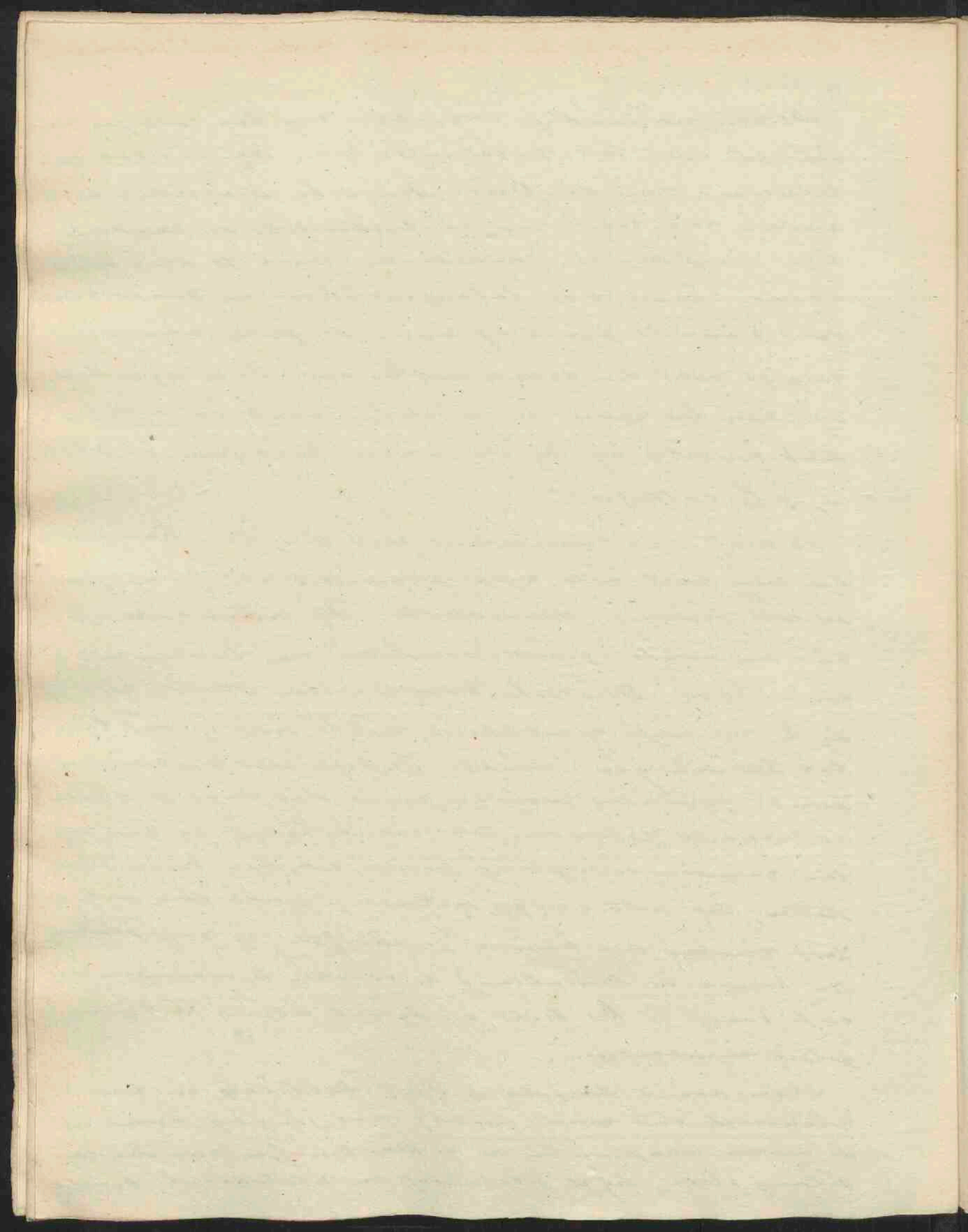

waant, terwyl hy hier studeert, by den heer Birnbaum
in huis.

Dezen namiddag bezochten wy het college van
Schlegel over het Hieselingentied. Hy deed tot op
heloering van dit Oud-Duitsche Dichtstuk niets
anders dan het lezen, en historische en taalkeun-
dige bemerkungen mededeelen; niet te diep of te
draaf, maar zeer belangwekkend, en zoo dat het
geen voor de poëzie of voor de feiten van eenig
gewigt wat duudelyk inthnam. Deze wyze kwam
ons zeer liefsaam en onderhoudend voor, hy
stak gunstig af by de meeste kritische en philo-
logische collegies.

Ik deed een wandeling met den heer Kaufmann,
die my veel over zyne plannen als professor
en als schryver mededeelde. De noodzakelyk-
heid en ook de goede vruchten van boeken uit te
geven voor Duitsehe Hoogleeraren steekt zeer af
by de weinige opmerking, welke men in ons land
tot het schryven vindt. Indien een middelweg
konde gevonden worden, ware dit voor de studien
en voor de geleerden zeer wenschelyk; zy zouden
dan zonder overvloed goede werken kunnen op-
stellen, die niet onroep uitgeven; maar dan ook le-
zers vinden, die hunne geschriften op goet stelden.
Men konen in Duitschland de werken te menigvuldig
en te vroeg in het licht, en by ont blyven zy byna
geheel onuitgegeven.

Dezen avond bezocht ik Prof. Delbriich, een zeer
vriendelyk oud man, die nog met jongdij naam in
de wetenschappen en de geleertenissen van den dag
salang staat; hy is philoloog en philoloog, draagt

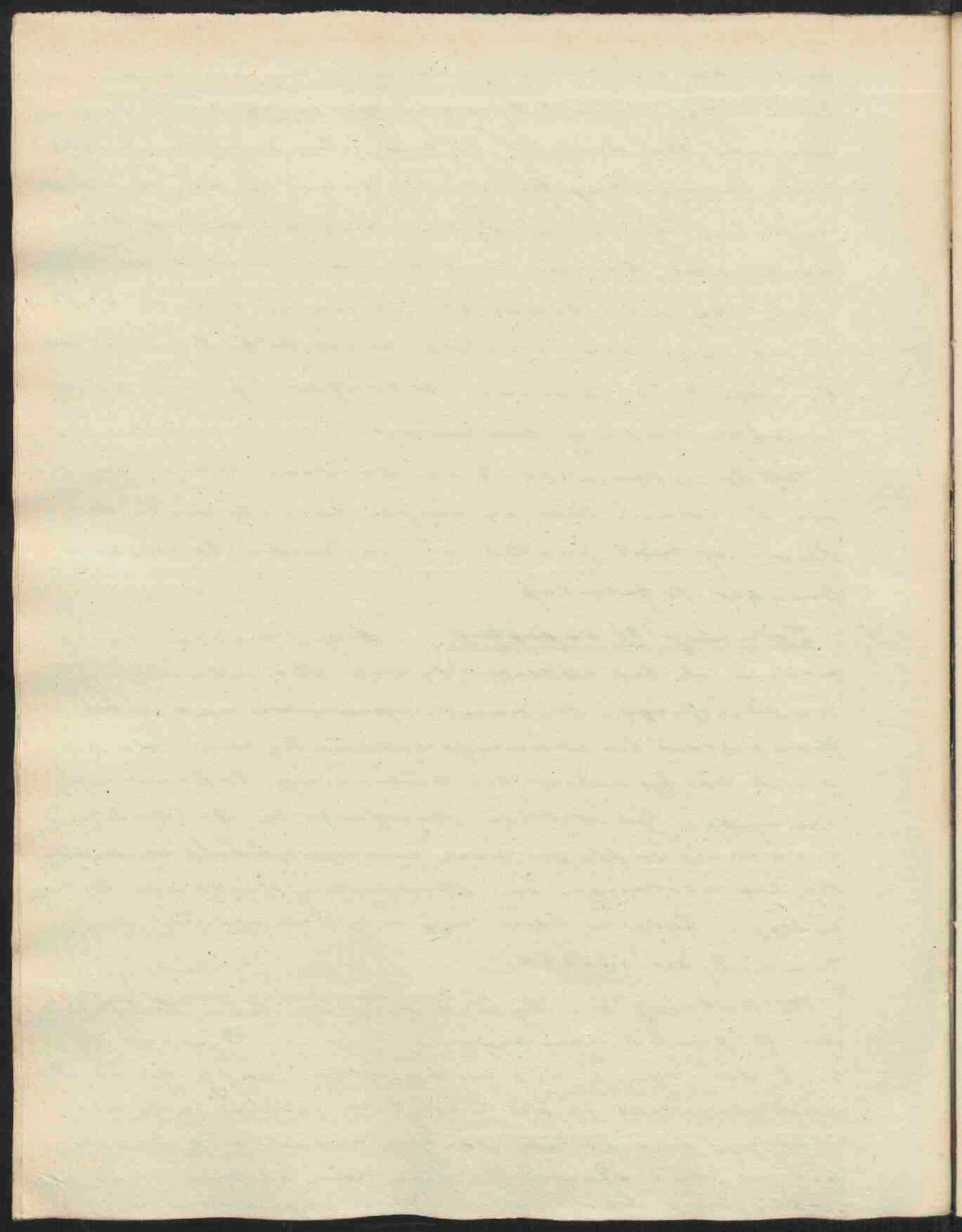

30
ook Pädagogica naar. Hy spraken over den toestand en
de studie der rechten, waarmede hy my voortkwam eene
tand te zyn, terwijl hy my in zyn collegie reeds geble-
ken was, zeer duidelijk te zyn. Den politiken toestand
van Europa zag hy minder kwaart in dan de meeste
anderen; hy meende dat er toch verbetering ten
goede was, hoewel veel kwaads niet te ontken-
nen was. Hy was bijzonder tevreden over de bestan-
ning van een Duitsch vorst tot koning van
Griekenland; hiernaar beloofde hy zich goede
vruchten naar de beschaving.

By Birnbaum vond ik Kalkius terug, my droo-
ken er zamen thee, en gingen vervolgens in de
stier nog wat praten: er was weder talryk en
levendig gezelschap.

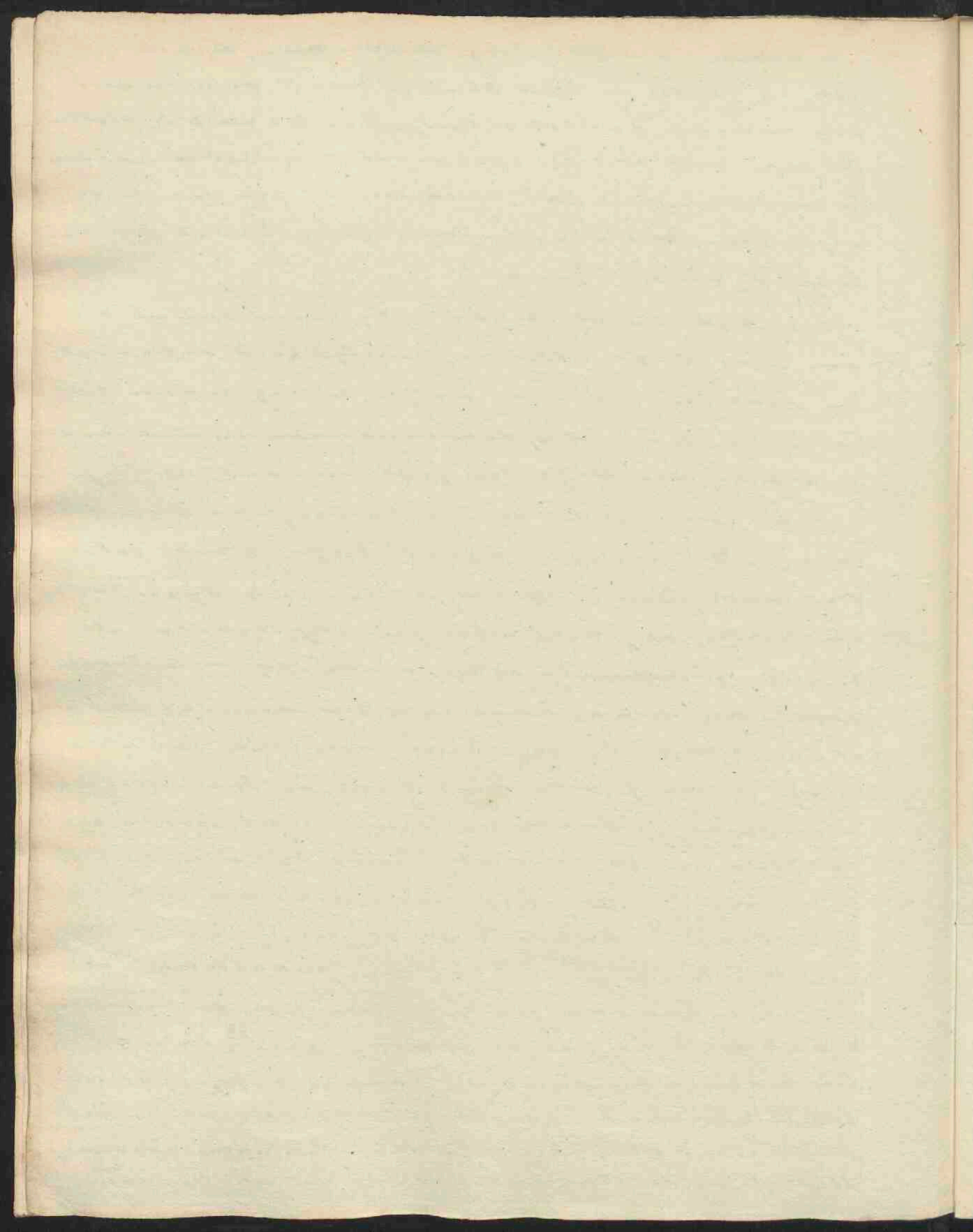
Zaterdag 24 augustus. Dieren morgen vroeg
waande ik het collegie by van Birnbaum over
het Strafrecht. Ik konde opmerken met welke
grondigheid en nauwgezetheid hy voor een klein
getal toehoorders dit onderwerp behandelde,
byzonder het stellige Strafrecht in Duitschland,
waarnaar de studie veel maagtelijkheid oplevert.
Op het verlangen der studenten, diende hy in zyn
collegie, hetgeen hem zyn werk nog veel be-
zwaarlyker maakte.

Ik ontving een bezoek van den heer Schlegel,
die te paard aankwam, met een knecht by
zich, die zyn paard intusschen vast hield. Hy
rydt dazelyks op die wyse, zeer sierlyk gekleed,
met zyn knecht als jockey achter zich, door en
om de stad Bonn, hetgeen hier, althans naar een
vastigzamen hoogleraar, zeer ongewoon is.

Ik beoogde den heer Prof: Müllmann, die ik vro,
 lyk en vlytig in zyne studies vond, onvernood
 om menige ondersaakingen in het werk te stellen.
 Hy was zeer beleefd, verhaalde my, welke werken
 hy onderhanden had, maaronder een over de in-
 rigtingen van Rome, overigens meerst het re-
 kalys de Middeleeuwen.

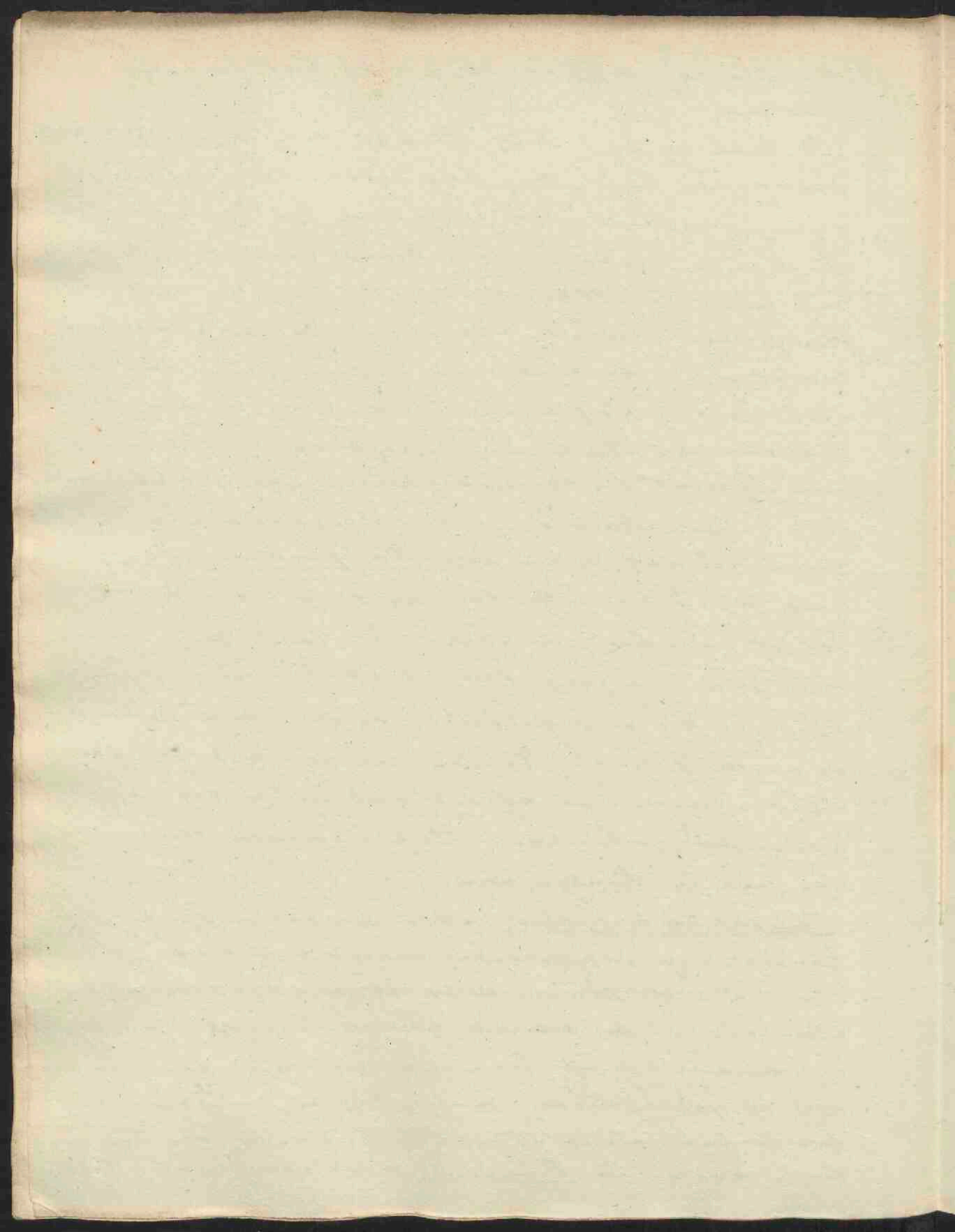
Her Kaltung at ik weder by Brinbaum, die
 ons met de grootste vriendelykheid ontvaagt,
 wy spraken veel over België, en wy waren het
 eens omtrent den taestand waarin dat land
 zich bevonden heeft ten tyde van ons verblyf
 aldaar, en van de verkeerheden, waardoor men
 de monumenteling en afval heeft te weeg gebracht.
 Omtrent Bonn dedde hy ons ook byzondere be-
 den mede, die niet alle gunstig waren. De
 Fransche regering schynt vele sporen te hebben
 nagelaten, waardoor men hier minder Duitsch
 is dan elders. En zyn eenige zeer ryke families,
 welke op een grooten voet leven en Fransche reben
 en formen nabootzen. Eenige professoren zyn
 ook zeer ryk en behaoven mede tot dien aanteien
 lyken kring. Men heeft menigvuldige sal van
 tuss tot drie honderd personen, -maaronder
 vele studenten, speelpartijen, maaltyden. Voor
 hen, welke aan dese gezelschappen geen deel nemen,
 zoo als dit het geval van onsen gastheer was, is
 hier menig ongenue, en vooral ontbrek die
 hartelyke ronder gezelligheid, welke men in zind
 Duitschland aantreft. By de zucht naar voornaam-
 heid staan de studien veelal op den achtergrond.

32.
Dit alles kwam zeer overeen met hetgeen ik vertelde,
den Zondag te Godesberg zelf had gemeend op te
merken.

Ik berocht nog Prof. Strahl, dien ik in 1827 reeds
gesproken had. Wy handelden ditmaal meest
over Rusland. Hy prees my het handsaek der
Rusfische historie van Ewers aan; ook „Schaffs-
nik über die Abkunft der Schlawen“; - nens
„Briefe eines reisenden Riesen“; - „Kaiser, Russland
wie es ist“. Hy zeide my onderanderen, dat de
Lithauer en Lyflander Letter. zyn; maar de
Estlander Ischiden. Hy riepde het werk
van Hyacinth „Denkwürdigkeiten über die Mongolen“;
Een misverstand ontrent de gehoorzaam heeft
gemaakt, dat ik den heer Kaufmann zyn collega
met het haren slieten. Ik ging nu nog af,
scheid van hem nemen. Ik vond myn goed
op de post, en ging toen weder naar Bonn,
darm, die ons begeleide op een wandeling
op den weg naar Keulen, tot dat de postwagen,
die om zeven ure afreed ont inhaalde, en my
hiermede vertrokken. Wy kwamen ruim om
tien ure in Keulen aan.

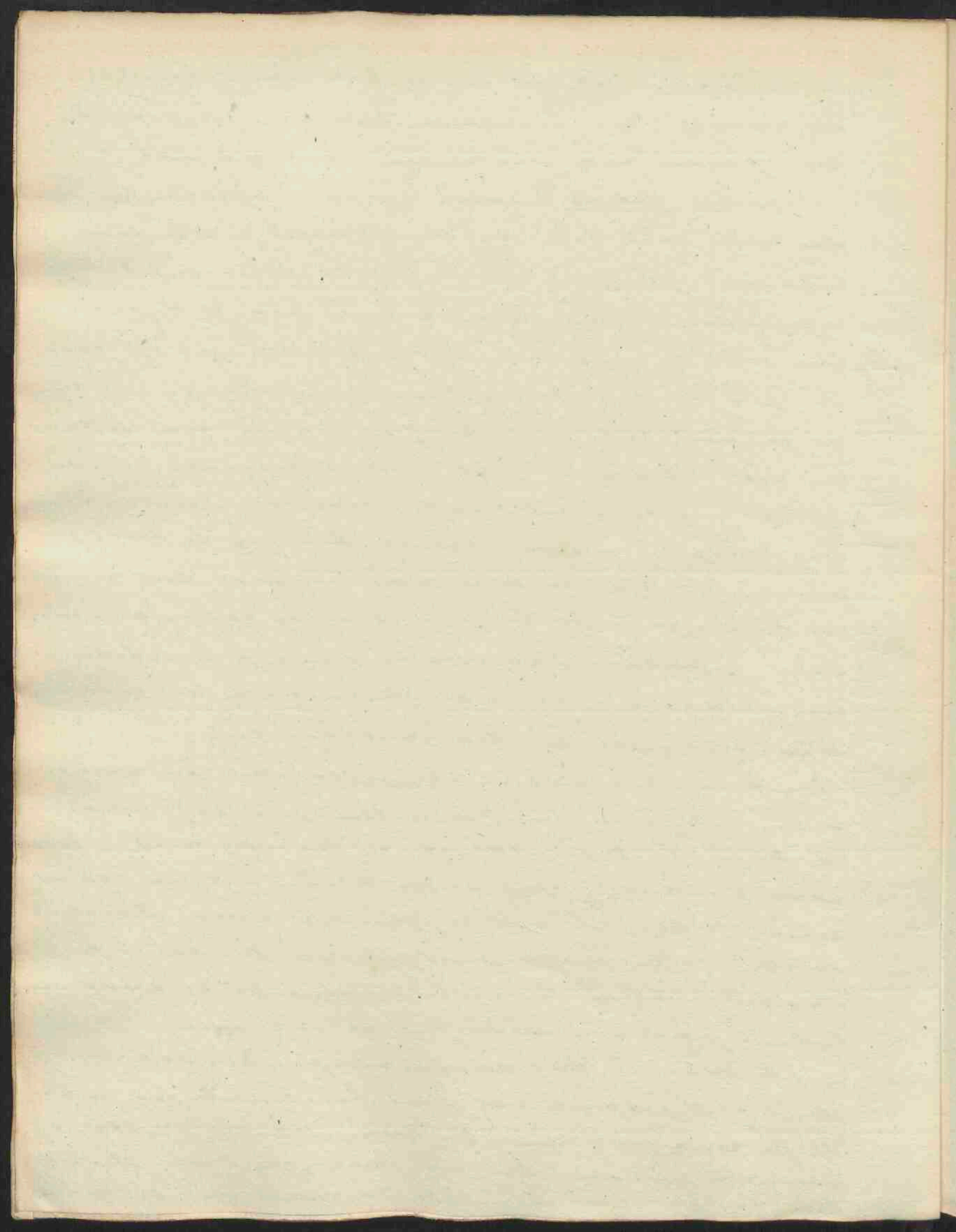
Zondag 26 augustus. Ik ben vergat ons te vertrekken,
zoo dat wy maar een uure gereed waren, om ^(te) zaf
ure met de stoomboot te vertrekken naar
Hymegen. De bekende kaart leerde my niets
merkwaardigs op; het meer was niet gunstig, zoo
dat ik veel bedenken moest blyven, en daar het
gezelschap weinig onderhandend was, den tyd met
lezen karte. Te Emmerik werd overgepakt tot xa.

Le nau de cholera, - het was namelijk verboden, dat eenig
de vaartuigen, die uit Holland kwamen, den Rhyne ne-
der opvaaren van Emmerik, daarom werd nu by
het afvaaren ook eene andere boot gebruikt.

Van het Labith werden wy lang opgehouden door
dat men eene kist aan boord vond, welke door
niemand geëigend werd. Wy maakten ons by die
zaligheid verwonderen over de groote onbekwaam-
heid van de ambtenaren der belastingen en van
de agenter der staatsbootsmaatschappij. Zy brag-
ten gezamenlyk anderhalf uur zacht met te twis-
ten over hetgeen er met de kist geëigend moest,
ten spot en ergernis van de reizigers. Toen zy aan
den schipper vraegen, hoe die kist op de boot ge-
komen was, zeide deze niet onjuist, dat zy met
het ander gaad te Emmerik er op gedandard was,
want inderdaad kan men de zume, ongeschikte
wyze, waarop men op de staatsboten de goederen
behandelt, niet zonder aanstoot zien.

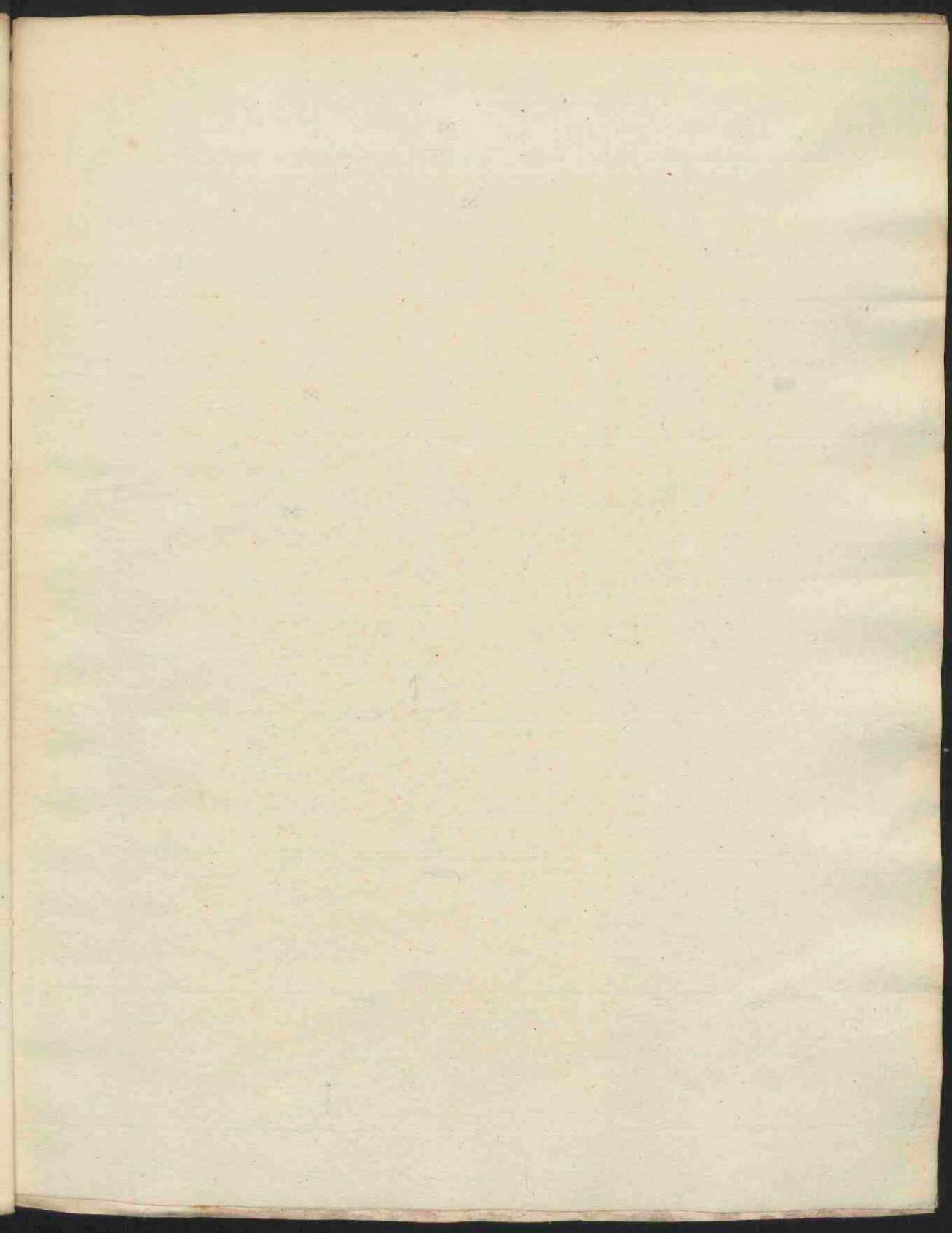
Zy kwamen laat in Symelen aan, en namen
ander intrek in het Nederlandsche hosp, waar
de publieke tafel kalryk en bereid was). Een
paar Duitseke reizigers, bleken ons nu geheel
keeren te zien, die om de Cholera naar Holland
verrezen. Een ander reiziger, Frederici ge-
naamt, wat in Suriname geweest, en werd nu
terkend door een ander, welke ook eenige jaren
in die kolonie had doorgebracht. Hierdoor ont-
stond een gesprek vol van herinneringen, waar-
by de gezegent van het lezen aldaar omstandig
vermaeld werden. Dit was niet altyd zeer sticht-
lyk, zoo dat men somtijds ter gunst van de spreker

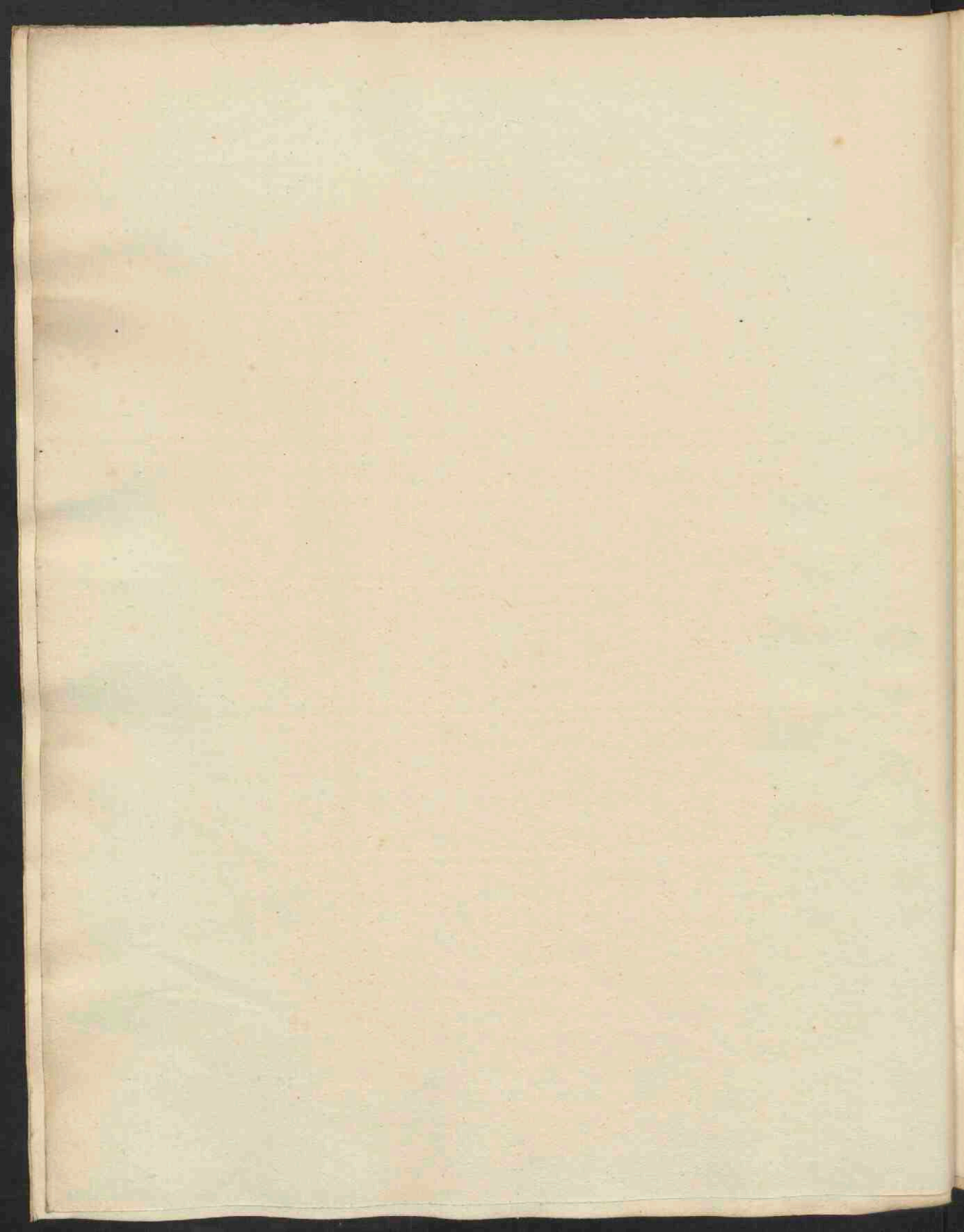

Zenigd was aan te nemen, dat 44 meer volgens hunne
 verbeelding
 dan ~~hijne~~ herinnering spreken.

Vrijdag 27 augustus. Het den postwagen reden
 wij naar Tetrecht, maar wij root etwijfelde aankoma-
 men. Het weder was schoon, en de vruchtbare
Batave vertoonde zich in dit jaargetyde op
 haar best: wij reden ditmaal langs het schoone
 landgoed Rensmen. Toen wij den Rhyu zagen
 onoverganen, was de toef d'erzelfde als by myn
 vertrek van huis. Men sprak nu overal van
 de Cholera, die zich intussehen in vele stücken
 van ons land, en ook te Tetrecht verspreid had.

a 2727*

Städtegen mit dem Ober-Präsidenten zu Hamm
am 24. August 1824.

Für jeden der Obenstallungen des Kranken mit dem Hof-Präsidenten wird bei vorerwähnter Hauptzahlung eine jährliche Pension von 175 Rthl. bezahlt. Für die wöchentliche Hauptzahlung wird von dem Kranken mit anderen Kostungen insoweit bezahlt, falls derselbe für diese Aufwendungen verantwortung ist 250 Rthl. für den Kranken sondern der Kranken 300 Rthl. bezahlt.

Für solche Kranken, für welche nicht von der vorerwähnten Hauptzahlung eine ausreichende kostbare Hauptzahlung verlangt wird, sind die folgenden Zusatzsätze anzuwenden. Ein Hofstall, für welche die folgenden Zusatzsätze bezahlt werden, befinden in folgenden:

A. für die ersten oder anderen Klassen.

1. Ein gut möbliertes Zimmer in der für die vorerwähnten oder vorerwähnten Kranken bestimmten Abtheilung insoweit der Kranken selbst oder nach Maßgabe der Größe des Krankens mit ihm oder zwei in dem Kranken derselben Klasse gemeinschaftlich bewohnt.
2. Ein Tischstuhl und die Einrichtung der gemeinschaftlichen Tischstühle insoweit die Unterhaltungszimmer der vorerwähnten Klasse.
3. Ein Tisch insoweit der die Offiziellen Tischstühle gleich ist.
4. Ein ständiges spezielles Bedienung.

Es wird dafür bezahlt von dem Kranken mit dem Hof-Präsidenten 275 Rthl. von dem Kranken anderen Kostungen insoweit der Kranken 350 mit dem Kranken 400 Rthl. Preuss. Cour.

B. Hofstall insoweit die ersten Klassen gemeinschaftl.

1. Ein gut möbliertes Zimmer in der für die Kranken mit dem Hof-Präsidenten bestimmten Abtheilung insoweit der Kranken selbst bewohnt.
2. Mit bei 2 der ersten Klasse.

3, Sind unbegründet bestanden, wobei sich mancherlei Gründe
und unbegründeten Zweifel sind bestanden zu bezeichnen
hat wird.

4, Sind bestanden, wobei die Punkte mit sich
und die übrigen ungenannten Punkten Spiel.

Einige sind eingekauft von Punkten mit der Abzugprovision
400 Rp von Punkten und von Provinzen 500 Rp sind von Punkten
und von fremden Punkten 550 Rp Preuss Cour.

C, Nachweis, welche die in der oben für die
genannt.

1, Sind die nicht blieben Zimmer, wovon nicht zum Aufzug
das andere zum Aufzug Zimmer sind, oder mit eingekauft von
gleich eingekauft Zimmer ist das für die Punkte mit der
für den Handel bestimmeten Abfertigung zum allen eingekauft
brosch die bestimmeten Punkten.

2, Sind bei 2 der Zimmer der Punkte. Die Punkte können, wenn ab eingekauft
und von dem Handel für gleich eingekauft wird, ist das
zeitlich mit ihrer eingekauft Zimmer eingekauft.

3, Sind bei 3 der Zimmer der Punkte.

4, Sind die Punkte nicht blieben Punkte bestimmeten Punkten.

5, Sind die Punkte eingekauft von dem Handel der Punkte sind die Punkte,
in der Anzahl, so wie mit anderen auf der Anzahl der Punkte.

Einige sind eingekauft von Punkten mit der Abzugprovision
500 Rp von Punkten und von Provinzen insgesamt Punkt 600 Rp
und von Punkten 650 Rp P. C.

Es liegt übrig in der Natur der Punkte, dass mehrere die
unbegrenzte Punkte sind bestimmeten Punkten mit dem

zu Thil zu werden können, wenn sie sich in einem Zustande be-
finden, in welchem sie denselben zu empfangen können. Dies kann
nur in einem sehr beschränkten Maaße durch einen Arzt geschehen,
so wenig sie sich in einem solchen Zustande befinden, die demselben
nach Fortwähren bestimmen sind, eine gewisse Anzahl von
Mitteln zu gebrauchen beschränktungen und Abänderungen in der
Anordnung der Arzneien.

Es so kann für einen Kranken einen der Thil, für welche die
Lebenszeit zu bestimmen beschränkt, die Ordnung der Arzneien nicht in
Anspruch genommen werden, ist es gestattet einen Kranken zu be-
handeln, wobei jedoch die Anordnung der Arzneien befolgt
werden muß.

Der Lebenszeit wird darüber nicht verordnet. Ein Glanz
gibt von Möbeln und Geräthen die man zum Leben braucht
gebraucht. Dasselbe für einen Kranken finden in einem
wunderlichen Maaße zu gebrauchen, oder es ist in einem
hinsichtlich Kosten und in einem Hauptzweck der Arzneien
Willen der Angehörigen zu Thil zu werden, so werden diese
für seine Befreiung zu gebrauchen.

Die Besondere zu der Befreiung, wobei der Direction die
schriftlichen Dokumente mit der Befreiung wegen der Befreiung
eingesandt werden müssen, sind folgende:

Erstlich. Ein vollständige Befreiung über die Befreiung
des Kranken, seine Befreiung durch die Befreiung, seine
Angehörigen, seine Befreiung über die Befreiung, seine Befreiung
mittelst sei.

Zimmer No 21

Rechnung

für Herrn

von M. Blinder zum großen Gasthofes

Thlr. Sgr. Pf.

August	16	frischbrot 1/2 Albin		8
		Mittagsessen 1/2 Rind 3/4 Caffen Comp Sutter	1	29
	17	frischbrot 1/2 Albin		8
		Mittagsessen 1/2 Rind 3/4 Caffen Comp Sutter	1	29
	18	frischbrot 1/2 Albin 1/2 Rind 3/4 Caffen Comp Sutter		29
		Speise aus Sigburg	2	15
	19	frischbrot 1/2 Albin		8
		Mittagsessen 1/2 Rind 3/4 Caffen Comp Sutter	2	29
		Logis	2	15
	20	frischbrot 1/2 Albin		7
		Speise aus Bonn	1	18
			18	18

Julius Lauer
Gastgeber

Ab und Anfahr
der
Niederländischen
Dampfschiffe

Julius Lauer
Propriétaire
de l'Hotel
à Nimègue.

Julius Lauer
Gastgeber
zum
Niederländischen
Hofe
in Nymwegen.

Julius Lauer
Proprietor
of the Hotel
the Netherlands
at NIMÈGUE.

Julius Lauer
Niederländischer
Hof
in NIMÈGUE.

Et s'écrit en
français, en
anglais, en
allemand, en
flamand et
en hollandais.

Small text at the bottom: "Drukkerij van Beckers & Sijthoff in Wouda"

